

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 29

Barcelona, 29 de juliol del 1938

Preu: 50 cèntims

EL PRIMER PROBLEMA CATALÀ

Per a Catalunya, com per a tot ésser humà individual o col·lectiu, el primer problema és el de la seva existència. No ja el de la seva existència física i passiva, sinó el de la seva existència espiritual i activa. Breu: el primer problema és el de l'ànima pròpia.

I quin és l'ànima, quin és l'ésser espiritual de Catalunya? Es, en categoria, la nació. No és pas indiferent ni secundari que Catalunya sigui comarca, província, regió o nació. Ha estat anomenada de totes aquestes maneres en el curs de la seva història. Però per damunt de la varietat de terminologies, hi ha la realitat viva del seu ésser. I la Catalunya autèntica, la que té la plenitud de la pròpia vida, no és la Catalunya comarcal, ni la provincial, ni la regional. És la Catalunya nacional. Només hi ha, en veritat, aquesta Catalunya. Les altres són degeneracions, o desfiguracions de Catalunya.

Sense partir del concepte de Catalunya-nació, no podríem explicar-nos ni la història, ni la llengua, ni la cultura, ni l'ideal de la nostra terra. No podríem tan sols explicar-nos els nostres temps obscurs de la decadència, ni els nostres homes vils de la traïció. No podríem explicar-nos ni l'odi contra Catalunya. Un odi profund i extens i persistent. Un odi que no cau mai damunt les comarques, ni damunt les províncies, ni damunt les regions, perquè tot això és insignificant i pallid. Un odi que només cau damunt la nació, precisament perquè és un ésser real, viu, actiu i perenne; és a dir, perquè té ànima.

Però encara és un problema, la categoria nacional de Catalunya? Declarem-ho amb franquesa: encara ho és. Encara hi ha molts catalans que, per compte d'ànima nacional, tenen animes regionals, provincials o comarcals, que els donen aquell trist caràcter de patges, macips o servents; aquella baixa graduació de ciutadans de segona classe i d'homes desclassificats. La desnacionalització, en efecte, és una espècie de desclassificació.

Es inútil que aquells catalans que no arriben a ésser nacionals pretenguin aparèixer com a homes d'una més vasta col·lectivitat peninsular europea o humana. Qui no és nacional de la seva nació, menys és internacional de totes les nacions.

L'excel·lència d'aquesta qualitat espiritual que lliga l'home a la terra, consisteix, no en l'extensió, sinó en la intensitat. És qüestió de grandesa, no pas de grandària. Hi ha terres estretes; hi ha Estats petits. Però totes les nacions, totes les pàtries són grans. La col·lectivitat humana que no és espiritualment gran, no és nació, ni pàtria.

Què és això de pàtria petita? Una pàtria petita no és pàtria ni és res.

El primer problema català, en l'ordre d'importància, és aquest: que Catalunya tingui plena consciència que és una nació; que els catalans se sentin catalans nacionals, que és l'única manera de sentir-se verament catalans.

Només els comarcalistes, els provincians i els regionalistes troben que l'esperit nacional de Catalunya i dels catalans pot impedir o destorbar les relacions, les col·laboracions i les unions amb els altres pobles, sobretot amb els altres pobles peninsulars. Allò que l'esperit nacional fa, és establir les relacions, les col·laboracions i les unions damunt una base d'igualtat i de dignitat.

Aleshores, els pobles que han establert o acceptat aquests llaços de convivència, senten l'alegria de la llibertat, aquella sana i creadora alegria que no poden sentir els que duen ferros als peus i a les mans, o estigmes als llavis i al front.

Sense descurar cap dels altres problemes catalans i humans d'aquesta hora tràgica i gloriosa, i sense minva ni perjudici de la cabdal aportació de Catalunya a la lluita contra el feixisme hispànic i internacional, els catalans hem de tenir present que s'acosten hores a Espanya, a Europa i al món, en què la qualitat nacional dels pobles serà un element primordial que assolirà la valoració màxima. Hem de presentar-nos, doncs, davant de nosaltres mateixos i davant dels altres, amb el nostre caràcter autèntic, i hem d'usar normalment la nomenclatura que ens escou. Ja no és el temps del comarcalisme, del provincialisme, del regionalisme. Ja no és el temps de fer servir aquests termes, aquestes croces, com va anomenar-los Prat de la Riba, tot remarcant llur passatgera utilitat oportunista.

No hem de tractar Catalunya com si fos un esguerrat. Catalunya ha de caminar per ella mateixa, amb el seu cos i el seu esperit propis, de cara a l'esdevenidor. Unicament la nació té, en el món, un esdevenidor polític, social, cultural. Són les nacions amb llur ànima les que fan la història; no pas les comarques amb llur paisatge, ni les províncies amb llur burocràcia, ni les regions amb llur folk-lore.

El destí de Catalunya és ésser nació o no ésser res. I els catalans volem que Catalunya sigui alguna cosa, una gran cosa, dins el conjunt peninsular, continental i universal, com ja va ésser-ho i ho comença a ésser novament. Que pleguin d'un cop tots els pessebristes del regionalisme — de dreta o d'esquerra — i que Catalunya aparegui als ulls de tothom amb la seva irrenunciable qualitat de nació, al costat de les altres tres nacions ibèriques. Catalunya les vol totes tres per germanes. Per senyora, no en vol cap.

A. ROVIRA I VIRGILI

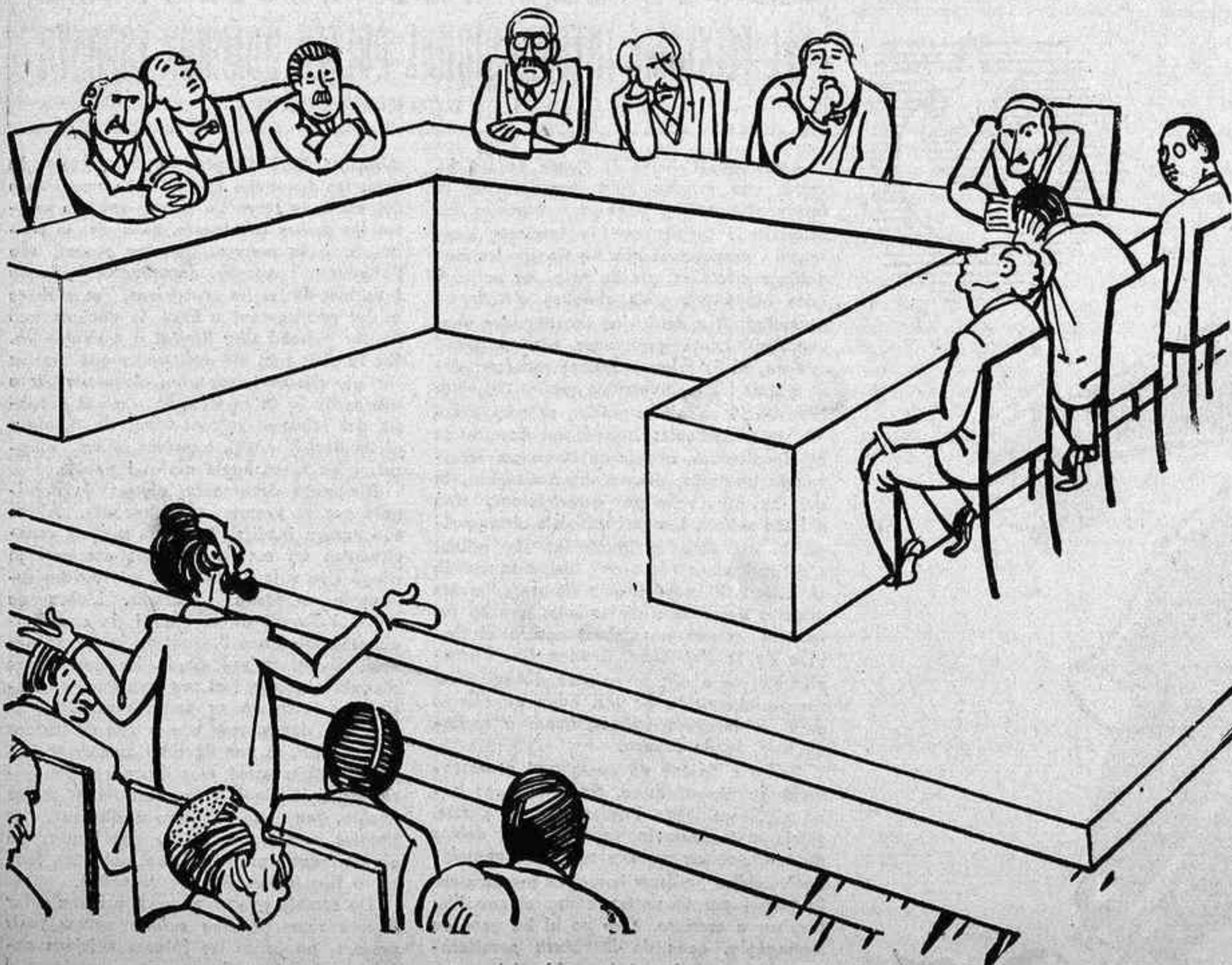
FEIXISME, per VIADER

APUNTS

EL PRIMER VOL (Carta a l'amic). — com que et pagui la bona feina que acabes de fer. La màxima satisfacció és que vegis somriure, o amb bona cara, el professor. La primera vegada, jo ho vaig fer bastant malament, i vaig haver de tornar a l'aire sense aterrar, i així dues vegades més; però, ni per un moment vaig perdre la serenitat, ni la sang freda, i, per fi, vaig fer-ho mitjançant de cop, baixa ell de l'aparell i t'invita a que surtis sol. Són moments d'aquells únics, i et passa pel cap la gamma més variada de pensaments: t'has de recordar de tots els adjectius que se t'han fet; i et ve la idea de que si no ho fas bé et pot costar la vida; i tu poses tot motor, i, deixant apart tots els pensaments, concretes l'atenció en les manobres d'elevació. Saps que tots t'estan mirant i no és qüestió de començar malament. Ja en l'aire, on l'aparell va gairebé tot sol, et comencen a turmentar de nou els mateixos pensaments, amb predomini dels joiosos, que neixen en veure't a molts metres sobre la terra, que va passant suauement sota l'avió. Ja davant de casa seva, s'acomia de mi, joiosament, i traspasà el portal, corrent i cantant. A cap d'uns quants dies hi tornava a passar, que ni em recordava d'ella, ni que en el món fos, i era ja llostre, quan, de sobte, em passà pel costat, i em digué amb aire tristot, que havia estranyat molt no veure'm els darrers dies i que s'havia fet el pensament que ja havia marxat. Tot seguit s'adents del que tu facis. No bastaria amb divorses quartilles per explicar-te tot el que jós i somreia a l'eixerida i alegre imatge que precedeixen l'aterratge; i, per fi, si surt bé, reueia amb els ulls de l'ànima. mires cap el públic, com esperant d'ell quel-

MIGNON. — No cal que preguntis — com Goethe — a la noieteta que trobo molts vespres, de retorn a València, si "coneix el país on floreixen els tarongers". Hi ha nascut, i hi camina, cada dia, amb lleugeresa d'ocell. Jo passava a frec de casa seva i no li sabia. Un dia, però, que hi passava tot submergit en l'última esplendor del dia, meditabund, ella em cercà conversa, amb una veu de picarol. I, de tant en tant, em mirava de cua d'ull, amb una ingènua murrionia, que, a la fi, em va fer somriure.

JOSEP SOL

A LA SOCIETAT DE NACIONS, per APA

Proposo que s'institueixi una Dogeria de les Nacions per a recloure-hi els principals i més perillosos boigs d'Europa.

DE LA CATALANITAT DE LA GENT DEL CAMP

Hauria volgut fer avui, en una prosa inflamada, l'elogi de la nostra bona gent camperola. Però m'ha semblat que en aquests moments això sobtaria massa, a causa de la prevenció que generalment hi ha envers la pagesia. Ara priva la qüestió alimentària i, per tant, té una gran actualitat aquell precepte dels antics: "Primer viure, després filosofar." ¿Es, per tant, prudent d'anar d'una manera decidida contra el corrent? Més aviat, hom aconsellaria de posar fre al ditirambe i, per això, en comptes d'exaltar sense plàyer-hi res la gent del camp, caldrà parlar només de la seva profunda catalanitat. Dia vindrà que tots plegats haurem de fer-ne l'elogi d'una manera total, perquè davant de Catalunya, tingueu-ho en comptel, és creditora d'això i de molt més.

Es de doldre — i ens n'hem de doldre tots els catalans — que entre la gent de la ciutat i la del camp no hi hagi una veritable correntia de fraternitat. Sovint la gent de ciutat s'ha tancat hermèticament a la seva torre de vori, víctima d'un narcisisme esfereïdor i incomprensiu i, pel seu costat, la gent del camp s'ha clos dintre de la closca erigida de la maliança; i la cordialitat s'ha fet difícil. La cordialitat serà possible i duradora el dia que sigui un fet aquella Catalunya-Ciutat que un dia fou propugnada pels uns intel·lectuals de bona voluntat. És la forma de reconciliació. Un retorn oportunitat al concepte autènticament català de Catalunya. En aquest concepte no hi ha ni un borbó d'aquell provincialisme babau i xiroi del "Nandu", que no és altra cosa que la projecció del centralisme unitari típicament espanyol. No. En el concepte català de Catalunya, les ciutats, les viles i els pobles formen un tot amb la capital; així, en la Catalunya nacional de l'Edat Mitjana, l'esforç ciutadà tendia a declarar carrers de Barcelona les altres viles i pobles, per tal com d'aquesta manera els alliberàvem de tota senyoria. Aquest era també el postulat de la Catalunya-Ciutat, en l'ordre material i en l'espiritual. El 19 de juliol del 1936 va deturar-nos en el camí d'aquest ideal. Però, hi tornarem. Ara les comarques catalanes gaïrebé només són carrers de Barcelona en un sol aspecte — que no és certament el més enviable —: en el de les picabaralles de veïnat.

Bandejat el propòsit que ens empenyia, hem de deixar de parlar de les nobles virtuts camperoles: de la prodiguesa, de la tenacitat i de la indomabilitat.

No diré res d'aquella generositat espontània i cordial de la nostra pagesia que li ve de la mateixa terra i la mou a allargar-vos o un perol de llet gustosa, o un bót o un porró de vi revisador, o una gran llesta de pa amb tomàquet, o bé, si cal, a donar-vos acollida d'una manera franca i sense recel. No en parlaré, perquè la gent camperola és com la mare terra, la qual, quan no se la conrea amorosament i no se li donen adobs i no se li fa arribar l'aigua

que necessita, esdevé gasiva i eixerreïda. Per això la creu de la generositat és aquesta maliança que, contra llur sentir, fa ésser escassos els pagesos. Ells estimen la terra amb tota la força dels sentits, i ella és tan fetillera, els abassega tant, que no poden passar-se'n; si els en treuen o els en separen, esdevenen enyoradissos, i, la gelosia els surt pels ulls, i, quan poden tornar-hi, els ulls se'ls humitegen de joia i han de recórrer-la tot seguit de cap a cap, per veure el blat que creix, la vinya que verdeja, les oliveres que floreixen, el ramat que s'engreixa. I és que la nostra terra fa tants i tants anys que és conreada que el pagès posa en el seu treball tot el seu delit i, per a ell, ella és com una esposa enamorada, sempre fecunda, a qui estima amb una mena d'amor que és desig i passió i tendresa.

¿Serà, però, possible de no dir res de la indomabilitat de la nostra gent camperola? No puc estar-me de subratllar-ne un tret, perquè vosaltres mateixos en feu després la lloança. L'any 1640 el sojorn de les tropes de Felip IV — d'aquells trist ment famosos "tercios" farts d'italians mercenaris — resultava irresistible. Eren tantes les vexacions, els abusos i els crims comesos: era tan evident la deliberació (Un document de l'època diu: "Ahí van siete u ocho mil hombres, y avisa al Conseller en Cap, que marchan sin dinero ni pagador, y forzoso es que los pueblos les den de comer; pues, de lo contrario, ellos sabrán buscarlo), que, a primers de maig, els pagesos de l'Empordà i de la Selva van alçar-se en armes contra l'opressió castellana i el 7 de juny, diada del Corpus, un incident entre els soldats i els segadors que com cada any per aquell temps anaven a Barcelona, originà un motí popular que durà tota la viütada, el qual donà peu posteriorment al cant nacional d'"Els Segadors". La guerra de Separació, dita també dels Segadors, té, doncs, el seu origen en l'explosió del sentiment de dignitat i de la indomabilitat tradicional de la gent del camp.

Aquesta indomabilitat és tan viva i tan profunda que sotmet el pagès a una constant contradicció que, com observa Rendé, "té tan arrelada que no sembla sinó que sense ella no viu ni es manifesta".

A causa del seu caràcter indomít i tenag, la veu popular diu dels pagesos del Camp de Tarragona: "Gent del Camp, gent del llamp". Però, com hem vist, aquestes dues qualitats són comunes a tota la pagesia catalana i, per això, nosaltres diem pensant en ella i sense por d'equivocar-nos: "Gent del camp, gent del llamp." Hi ha una altra dita que diu: "El llamp del cel i l'amor — deixen la pell i cremen el cor." Així també el llamp, que és aquesta tenacitat i indomabilitat de que parlava, i l'amor, que és aquesta passió per la terra, abrusen el cor de la catalana gent del camp i el seu abrondament se'n enduu a tots.

Per això la catalanitat de la gent del camp és una cosa tan natural i espontània que ni

ells mateixos s'adonen que la tinguin. Diríeu que els ve de la terra com un baf o que els l'encomanen com la sab. I així ha estat que, en els moments més baixos de la nostra decadència, quan ha calgut crear un exponent de catalanitat no hem cercat un senyor Esteve, ni un Estevet, ni un obrer industrial, sinó un pagès, i quan ha calgut simbolitzar aquesta catalanitat hem pensat en una barretina, en un porró o en una falç. I és que, com diu Prat de la Riba en la seva obra "La nacionalitat catalana", "quan Catalunya va restar pobra i subjecta, quan va esdevenir província, l'esperit català, foragitat de les altures, va esperar colgat en les classes terrassanes que tornés el bon temps de germinar, de créixer, de florir i de treure ufana. Les gents encastades a la terra per tradició, per amor, per necessitat de viure, van ésser la claustra materna on l'esperit català va redossar-se, va sentir el primer impuls de grillar i de créixer."

Va ésser la nostra bona gent camperola qui va servir immarcescible el que Francesc Pujols anomena "la manifestació més clara i catalana de la nostra espiritualitat, que és a la vegada l'instrument que la Naturalesa ens dona per manifestar-la en tots sentits i sobretot en el sentit més elevat de la paraula, que és la llengua catalana, aquesta llengua única en el món, precisament per la seva confluència de les llengües que la volten".

I als inicis de la nostra Renaixença, Marian Aguiló, per tal d'injectar a la nostra llengua literària, tota la riquesa de la llengua i de la literatura popular, va haver de recórrer totes les terres de la nostra parla de masia en masia, de llogarret en llogarret, conversant amb pastors i pagesos, amb jaies i vailets, i recollir dels llavis ingenus del poble de les nostres valls i muntanyes més apartades les flors de la inspiració popular, servades en tota llur immortal frescor, de generació en generació, en el fons de l'ànima nacional". I d'aquest romiatge a la recerca de la llengua catalana rediviva van sorgir el "Romancer popular de la terra catalana" i l'"Inventari de la llengua", que foren una deu inestroncable per als nostres folkloristes, per als nostres literats i per als nostres filòlegs. Així fou salvada la nostra riquesa lingüística i folklorica.

Aquesta catalanitat de la nostra pagesia es manifesta en les hores procelloses de la guerra de Separació i de la guerra de Successió, quan tota ella en armes, com avui, va ésser fidel a les institucions catalanes; és a dir, en els moments de crisi, o de gravetat, la gent del camp ha tingut un sol pensament: Catalunya.

Vegeu si n'és de profunda, si n'està de ben arrelada la catalanitat de la nostra pagesia. Per aquest motiu, en aquests moments de lluita aferrissada contra l'invasor, m'ha semblat que era just de fer voliear com una bandera, per damunt de tots nosaltres, aquesta catalanitat immanent i insubornable de la nostra gent del camp.

Per MAS I PERERA

MITGES SOLES, per MARTI BAS
— Que em podria adobar aquesta bota?

EL PAISATGE INTERIOR

Una manera personal de veure és inseparable de tota recerca humana. Els problemes sorgeixen del fons de la consciència o són provocats per la contemplació de la realitat exterior a nosaltres. És difícil trobar un nou observatori que no tingui quelcom de les dues experiències. Hi ha una consideració social i una altra consideració, més general encara, que podriem anomenar antropològica, ja que de les dues deixa de participar de les condicions i de les antinòmies de la prova i de la contraprova personal.

Pensar les coses és com veure-les interiorment; el pensament adés intuïtiu o adés reflexiu, és el panorama que més a prop es troba de la ment humana. Tan a prop que de vegades és la mateixa ment la que es contempla i la que crea les coses i les imatges de les coses. Des del que podriem dir-ne paisatge interior capsem sovint la realitat exterior transsubjectiva. Percebre en aquest cas és també sentir la realitat, saber la realitat, en una paraula, veure-la com si la incorporéssim a la nostra pròpia persona.

Creiem moure-nos en el món de les coses i ens movem en el món de les imatges. Però és que aquestes imatges són també coses i les coses del món exterior existeixen en les seves imatges. És una manera d'existència que els és escament i necessària.

No ens hem de preocupar massa de buscar l'exactitud allí on les matemàtiques perden la seva jurisdicció o domini. L'exactitud en aquest ordre és com la veritat que recolza en un convenciment interior que no tolera demostració ni la necessitat, veritat que s'imposa perquè és creació autònoma de l'esperit o perquè la seva força d'atracció és irresistible.

Hom ha bescantat la filosofia del sentit comú que al segle passat tingué il·lustres representants entre nosaltres. Aquella filosofia potser era una actitud o una manera de situar-se davant de les dificultats filosòfiques, més que un mètode o un sistema. Els més assenyats la professaven en aquelles qüestions que acostumen a sortir dels límits de la intel·ligència humana o l'empraven com últim recurs quan l'experiència i el raocini es declaraven importants per a traspassar-los.

Hi ha qui en aquests casos es decanta per la religió o per l'art, però hi ha qui prefereix no sortir-se del camp de la filosofia, i assajar la manera de penetrar el secret de les coses i si més no el secret de la pròpia ignorància. I aquest secret té coses meravelloses. Té, sobretot, la virtut de purificar l'esperit de les falles morals i de pretensions injustificades.

A còpia de profunditzar en gnoseologia ens trobem en un pla semblant al de l'estètica. També aquí la fusió de la cosa personal i dels objectes pren tot l'aire d'una intuïció o d'una facultat instintiva. La força de la naturalesa ens porta a acceptar allò que sabem, real o imaginari, i que ho sabem amb la claredat i distinció que caracteritza el paisatge interior o de la pròpia consciència, perquè aquesta sí que ni s'equivoca ni pot equivocar-se.

Els dubtes i les cavil·lacions comencen quan hom vol donar a les representacions i a les idees una significació transcendent i extra-subjectiva. En alguns casos restar en la vida interior no és pesera mental ni covardia, sinó seny i prudència filosòfica. Perquè l'exemple de la vida interior és el principi no solament de la bona ciència sinó també de la vera moral.

Jaume SERRA HUNTER

UN LLIBRE IMPRESCINDIBLE "EL FEIXISME INTERNACIONAL PRETÉN DOMINAR ESPANYA" de J. ROURE-TORENT

Amb aquest llibre J. Roure Toront ha escrit una crònica molt completa de la intervenció italo-germànica a Espanya. Els propòsits i mòbils que la inspiren, l'extensió i proporcions que ha tingut, les modalitats diferents que ha pres, les actituds adés hipòcrites, adés ciniques d'Hitler i Mussolini, llur doble joc amenaçador unes vegades, contemporitzador altres; pèrfid sempre, hi és minuciosament estudiat. Així mateix les repercussions que ha tingut la intervenció en altres països, es seus efectes internacionals: creació del Comitè de No Intervenció, acords de Nyon per reprimir la pirateria, discussions a Ginebra, hi són examinats no pas externament, sinó pel seu subsòl. Les actituds dels altres països hi són posades igualment de relleu. L'actitud clara, franca i decidida de la U. R. S. S. hi ressalta amb els procediments directes de la seva diplomàcia, que ha fet frustrar tantes maniobres contra el Govern de la República. Explica fins l'inevitable, és a dir, la política d'Anglaterra i especialment la de Mr. Eden en relació amb els intervencionistes, i com a conseqüència, la de França.

Roure i Toront no parla mai gratuïtament en aquest llibre. No direm pas que no sigui un llibre inspirat per la passió. ¿Quin ciutadà de la República pot deixar de sentir-se en aquests moments apassionat? Caldria no ésser home. És precisament la passió per la nostra causa el que l'ha inspirat a escriure. Però no hi ha gens de demagogia, gens de literatura pamfletària. Parla amb la màxima objectivitat que pugui parlar un ciutadà antifeixista. La revolta l'encén i anima pe rtant en alguns

moments. Però de totes les afirmacions, de totes les denúncies que fa a la consciència del món, de totes les acusacions, en mostra les proves concloents. És a dir: el procés és a la inversa. Són les proves, són l'abundant i rigorosa documentació el que li permet de fer les acusacions. Tot el llibre és fet precisament a base de documents i l'autor gairebé s'ha limitat a articular-los. Ha fet bé: tots els documents que mostra són per ells mateixos prou eloqüents per a provar no ja la intervenció, sinó el propòsit del feixisme internacional de dominar el territori hispànic, les seves mines, sobretot, i les seves bases aèries i navals.

D'aquests documents, alguns, ja divulgats per la premsa, són coneguts. Altres són encara inèdits. Però tots plegats constitueixen un material preciós del qual ja ningú que vulgui parlar de la tragèdia espanyola no podrà prescindir. L'obra de Roure i Toront és, fins avui, la contribució més valuosa a l'estudi de la guerra actual. Siguin quines siguin les derivacions d'aquesta guerra i el seu resultat, cap historiador futur no en podrà prescindir.

Libre, doncs, tant o més que de lectura de consulta, és una llàstima que en el text no hi hagin estat més destacats els documents, ja sigui amb subtítols o, millor encara, en una tipografia diferent. Les simples cometes emprades per l'autor no els destaquen prou bé i fan, sobretot, lentes o fins impossibles les consultes.

Em sembla que no som els primers a fer aquesta remarc, que caldria potser tenir present, no ja en les futures edicions catalanes, ans en les edicions angleses i franceses que seria ben convenient fer de l'obra.
Domènec GUANSE

J.A.A.
JA ES PENSAVEN AGAFAR EL CEL AMB LES DENTS

Un català del segle XVIII

Capmany i les seves "Memòries"

EL FRACAS DE LA CULTURA

En aquesta revisió de valors que s'està realitzant cada vegada amb més elements de judici i amb més amplitud de mires, per a establir la trajectòria real de les idees i dels homes representatius que han presidit i endegat el desenvolupament econòmic i espiritual de Catalunya, hom es convenç que el geni de la raça no arribà mai a la decadència total que molts li han pogut atribuir i que la revifalla es produí més aviat i amb més consciència del que pot haver semblat.

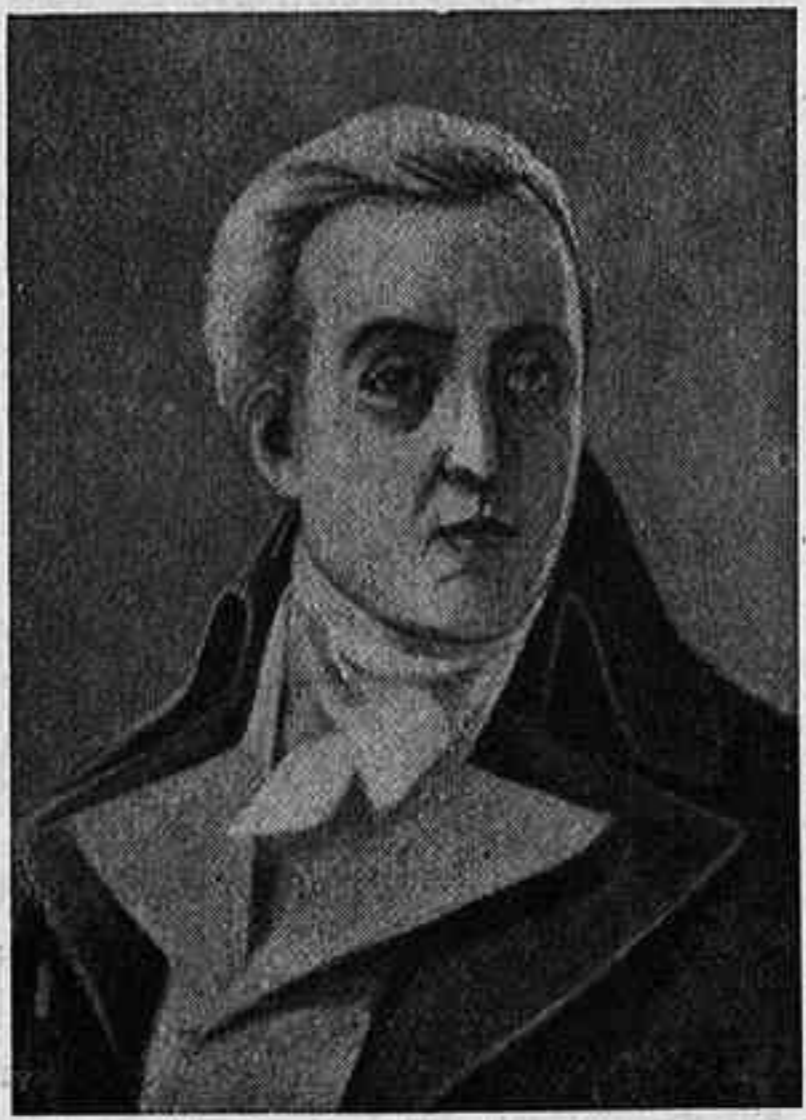
Es fonamentals de la Renaixença de Catalunya. És el primer treball de recerca històrica que es realitza a casa nostra amb materials de primera mà i amb un aparell crític exigent. Es el punt de partida de tots els estudis històrics posteriors amb els quals els poetes i erudits primer, i els polítics més tard, han tendit a reconstruir la personalitat nacional de Catalunya.

història a l'economia i de l'economia a la política. Tots els fets històrics importants i totes les dades interessants de caràcter polític que trobem a les "Memòries", i que Capmany comenta després de dir-nos les seves fonts d'informació, han estat a bastament divulgats, ja sigui amb la reimpressió de les obres dels nostres grans cronistes, ja sigui amb obres específicament històriques o amb tantes i tantes peces literàries de tota mena com ha produït la Renaixença catalana.

Mai l'arbre de la humanitat, que plantat a la terra sota del cel, ha donat tantes florides i granades, no havia donat els fruits de cultura del nostre temps, veritable tard de la civilització més alta coneguda, si hom ha de jutjar l'arbre pels fruits, perquè totes les altres cultures que coneixem per altes i grosses que hagin estat en els rams de les branques que van conrear, cap té la base científica de la dels temps moderns, que per mitjà de la ciència no sols s'ha diferenciat radicalment de totes les cul-

cultura moderna només n'han copiat les hipòtesis més o menys relacionades amb el concepte de la vida, emeses pels que han restat vivint en la paranoia de la cultura, enlluernats per la ciència que els feia creure que les lleis físiques derogaven les lleis psíquiques.

Vam llegir una vegada que Goebbels, el secretari de Hitler, en anar a començar un discurs, va posar el revòlver damunt de la taula, dient que era per disparar contra el que s'atrevisia a defensar la cultura, culpa de tots els nostres mals, segons alguns crítics moderns, i l'altre dia ens deien que el secretari de Mussolini, que no sabem com es diu ni si el que ens ho deia el confonia amb el de Hitler, va dir que dispararia sis trets contra els mateixos defensors de la cultura, com diuen que el general Millan Astray a la Universidad de Salamanca va cridar: "Mori la intel·ligència", després de les paraules del doctor Unamuno. No ens estranya gens la posició d'aquests homes que viuen desconecent que la causa del fracàs de la cultura no és la cultura mateixa, sinó la manca d'extensió que parlàvem, que demostra i fan veure que el mal no ve de la cultura, sinó de la manca de cultura.

ANTONI DE CAPMANY

una pedrera inesgotable on l'historiador i el sociòleg trobaran innombrables i preciosos materials d'estudi. Tot i llur segle i mig d'existència, les "Memòries" de Capmany, com observa Nicolau d'Oliver, són encara joves i ens diuen la major part del que sabem de l'antic comerç de Barcelona.

Tot just en les nostres temps hom comença a valoritzar com es mereix la tasca d'historiador i d'economista realitzada per Capmany amb les seves "Memòries", car durant el segle XIX aquest il·lustre escriptor fou mal jutjat, tot i que els erudits i els estudiosos del nostre passat no es cansassin d'anar a cercar materials de construcció en la pedrera de la seva obra formidable. Innovador en matèria històrica, puix que fou dels primers a associar una erudició segura amb un gran sentit de síntesi i de crítica, en uns temps en que els mètodes científics moderns eren encara a l'estat de nebulosa, Capmany és la primera figura del setecents que té un sentiment agudíssim de la seva catalanitat racial. I encara que el sàpiguem desarratlat de Catalunya i intel·lectualment incorporat al moviment cultural el meridí del qual passava per Madrid, Antoni de Capmany és realment, no solament en el temps, sinó per la seva importància, el primer precursor de la Renaixença nacional catalana.

LUILL, SEGONS UN GRAVAT ANTIC

tures passades, sinó que les supera totes en contingut cultural pròpiament dit, perquè és la que dona més coneixement de la realitat.

Segons l'opinió general, aquesta cultura ha fracassat, com van fracassar les altres i deixant de banda les oscil·lacions actives i reactives de generació i de generació a les quals estan subjectes els pobles i les races, en llur aspecte col·lectiu, perquè puguen i baixen al compàs de les lleis de la vida, podem dir que si ha fracassat, com diuen, és perquè com quasi totes les passades no ha arribat a ésser prou extensa a desgrat de la seva intensitat, perquè sempre ha quedat reduïda a una minoria, tan lluminosa i resplendent com petita. Ni ha pujat a les classes altes de la societat, que han continuat vivint en la ignorància dels principis científics, per viure mantenint la ciència dels principis de la ignorància, ni ha baixat a les classes baixes que de la

Capmany, com observa el crític francès Pierre Vilar, té l'originalitat, en ple segle XVIII, de reconèixer que la veritable història d'un poble descansa en la de la seva activitat material i de les variacions de la seva estructura social. És clar que l'esperit és, a fi de comptes, allò que guia un poble: però els fets econòmics condicionen la seva estructura mental i, per tant, les seves reaccions psicològiques; per això Capmany passa, com diu el referit Vilar, de la

En el món de la cultura, el segle XVIII només té un nom: França; la França de Voltaire, de Rousseau i de Diderot, que es deixà sentir a les corts de Prússia, de Petersburg i de Viena; que ajudà a reeixir un moviment d'alliberació com el de les colònies angleses d'Amèrica i acabà assenyant el principi d'una nova era política amb les conquestes morals i espirituals de la Revolució. El segle XVIII català, tot ell influït de cultura francesa, reflecteix les tendències uniformistes i enciclopèdiques del seu temps, i així veiem que els nostres homes més eminents en totes les branques de les activitats humanes se senten perfectament solidaris de la cultura que els és imposada de Madrid estant, sense doldre's gens ni mica d'aquesta assimilació. Però en aquest mateix segle, com si preparassin el terreny al moviment romàntic que havia de venir després, van florir arreu d'Europa els estudis històrics; l'erudició, la curiositat, l'amor a les coses del passat i sobretot als fets i a les coses de l'Estat mitjà, van sollicitar l'atenció dels esperits més lúcids de tots els països. I aquest amor al passat, en el qual es fonamentarà, més tard, a totes les nacions, el sentiment patriòtic, ve a desvirtuar o a contrariar, quan més afermades semblen, les tendències uniformistes de què hem parlat i que a França triomfen, sobretot, pel poder absorbent de la seva cultura.

Catalunya semblava haver renunciat al seu esperit pròpi i haver-se deixat absorbir completament per l'espiritualitat espanyola, la qual, per altra part, no era sinó un satèl·lit de l'espiritualitat francesa. Però aquest renunciament i aquesta absorció només eren aparents. Una figura eminent apareix, en aquest període, com expressió privilegiada d'allò que Catalunya podia encara oferir a una altra cultura en matèria d'erudició, i, alhora, com l'expressió màxima del patriotisme català a finals de la divuitena centúria; aquesta figura fou Antoni de Capmany, historiador, escriptor polític, gramàtic, el qual, amb les seves "Memòries històriques sobre la Marina, Comerç i Artes de la antiqua ciutat de Barcelona" (quatre volums; Madrid, 1779-1792), posa els veritables fonaments de la renaixença espiritual de Catalunya, que encara havia de trigar més de mig segle a donar els primers passos vacil·lants.

Diquem, en breus mots, com es descobrèlla la vida d'aquest gran precursor. Antoni de Capmany i de Montpalau va néixer a Barcelona el 24 de novembre del 1742. Va estudiar gramàtica, humanitats, lògica al Seminari Tridentí de la seva ciutat natal; ingressà després com a cadet al regiment de dragons de Mèrida, i, com a militar, féu la campanya contra Portugal del 1762. Acabada la guerra, abandonà la vida militar, es casà, i fixà la seva residència a la ciutat andalusina d'Útrera. Després del fracàs d'un intent de colonització agrícola, amb famílies pageses catalanes, a Sierra Morena, es traslladà a Madrid i hi ocupà diferents càrrecs oficials. Fou comissionat pel Govern espanyol per a organitzar i dirigir els arxius del Reial Patrimoni de Catalunya. Dedicat a les lletres i als estudis històrics, ingressà, l'any 1776, a l'Acadèmia de la Història, de la qual esdevingué secretari el 1790. Abans, la Junta de Comerç de Barcelona, informada de les seves activitats erudites i tant per encoratjar-les com per contribuir a llur difusió, li encarregà les "Memòries" de què hem fet esment, a les quals següen encara altres obres meritories, totes elles referents a temes d'història catalana, com: "Ordenanzas de las armadas navales de la corona de Aragón" (Madrid, 1787); "Antiguos tratados de paz y alianza entre algunos reyes de Aragón y diferentes principes del Asia y del Africa" (Madrid, 1786); i la traducció espanyola del "Llibre del Conso't de Mar" (Madrid, 1791). Durant l'ocupació napoleònica, Capmany es traslladà a Còdix, on s'instal·là el Govern espanyol, i fou encarregat de dirigir la "Gaceta del Gobierno". Prengué part activa a les Corts de Còdix del 1812 — presidides per un altre català, el rector de la Universitat de Cervera, doctor Dou —, i exercí gran influència en les deliberacions d'aquella assemblea. Víctima de la febre groga, Capmany moria a Còdix el 14 de novembre del 1813.

Les "Memòries històriques" de Capmany van desvetllar, primer que cap altre llibre, en el cor dels catalans, el doble sentiment de les glòries i grandeses passades i de la vergonyosa decadència a què havien arribat i, en aquest sentit, són una de les pe-

T A L A I A

PALMIRA JAQUETTI

"L'Estel dins la llar", (Edicions Oasi), aplega totes les poesies que comenc de Palmira Jaquetti. No puc parlar, doncs, de la poetessa sinó amb referència a aquest aplec.

Música. Llum. Ritme. Femenitat. Palmira Jaquetti ens obliga a recordar, amb persistència, aquesta feminitat: cus, broda, estèn bugada, planxa, fa ganxet... i canta. Cantia gronxant-se en el cant, en el cant que és ella, un cant d'incorporeïtat, fugitiu; un cant que es lliga amb el cant de les coses sense lligar-se amb les coses. La poesia de Palmira Jaquetti — ben original —, és feta de rimetes que s'anellen amb altres rimetes. Concordàncies insospitades, mostren estats d'ànim persistentment lírics, clars, bugadajats, lluminosos. Apropaments llunyans creen una llar vora d'un sospir femení, llar feta de vibracions, de parpelleigs, de tot el que té música: casa moblada de tonades que no es poden oferr maternament amb la faldra, que s'han d'oferir amb uns dits que tinguin dring de cristall car, per poc que es moguin, al xoc més insignificant, seguiran fent música, adés topant amb la tarda, adés amb l'aïre, adés amb la influència d'un estel, adés amb la flaire d'un marduix que es desprèn de la planta.

Admirable sensibilitat la de Palmira Jaquetti! Costaria trobar en la nostra literatura un so tan immaterialment dringant com el seu: dringar mut de llum; claror harmoniosa de somni. És possible que els crítics posseïxin paraules amb mesura per a dir el que opinen de: "L'Estel dins la llar". Però jo no sóc crític ni ho vull ser. Em puc permetre ésser líric per a manifestar un fervor. Les notes d'aquesta "TALAIA", són impressions meves de lectures, escolis al marge de llibres que llegeixo sense intencions crítiques de coacció ni de pontificació. Mai no he obert les planes d'un llibre amb la finalitat de parlar-ne. L'he llegit sempre pel que em pogués portar d'enriamiment.

I amb aquest mateix esperit he llegit: "L'Estel dins la llar" de Palmira Jaquetti. I amb aquesta mateixa posició en faig lloança.

En un llibre de poesies de Ricarda Huich: "Asphodil", el romanticisme de la gran poetessa alemanya fa retornar a l'Infern una ombra que havia vingut a la Terra. —"Què ens portes?" — li demanen les altres ombres. —"La primavera" — respon la interrogada. Respireu-la en el ram de violetes que m'ha posat damunt el pit." El miracle d'aquell perfum fa que, per un moment, les Danaïdes reposin de llur treball. Tantal no tingui set i Sisif pugui deixar caure el penyal que sostenia amb l'espatlla.

La poesia de Palmira Jaquetti s'insinua amb uns sons purs que hom sent arribar de fons especial: talment flairants com les violetes que l'ombra porta damunt del pit. Hom va llegint, i els sons s'intensifiquen fins fer-se cançó, una cançó de concordàncies, d'horitzons lligats, de grans llunyanes apropiades. Si el mar s'hi barreja, i el sol hi canta, i el vent s'hi caragola, ho fan domats com feres subjugades per la cançó mateixa. I la llar — llar sense parets —, llar de rimetes, parpellejants i fràgils com crestes de llum d'estel, fan la totalitat de la cançó dintre de la qual Palmira Jaquetti es lliga a unes realitats femenines: cosir, planxa, fer ganxet, fer bugada i estendre la roba, una roba estesa damunt la flaire de rosers blancs i en les cordes dels raigs de sol més prims, per a fer-ne la roba, i la cançó, més flaireosa i més clara.

"M'he fet una nau al cor de la tarda. La pinto de blau. I ara, adueusiau."

MAL TEMPS PER A LA POESIA!

Ho augura un amic: —"Anys futurs, mal temps per a la poesia!" —"Per a quina poesia?" — he preguntat a l'amic. Mai el món no deixarà de tenir poesia.

Qui sap quines seran les deus de la poesia futura. La revolució i l'evolució de la U. R. S. S. ens ha donat una poesia especial: la del seu temps. Els cants de Boris Pasternak al "Potemkin" no es podien pas assemblar als dels simbolistes francesos, ni els cants dels poetes proletaris, com Sergi Gorodetski, serà mai possible que es lliguin amb els dels classicistes, vinguin llurs acadèmicitats de la nació que vinguin.

Un llibre llegit fa poc: "Cants i contes dels esquimals de Groenlàndia", aplegats per John Rüttel, m'ha refrescat la memòria amb referència a les sorgents de la poesia popular. Es tracta — segons l'autor del recull —, de la vella poesia dels "innoits", poble arrossat en els "s'fjords" que formen els mars interiors de la Groenlàndia. Sentiments simples, espectacles de la natura, cants al treball, pregàries als esperits que bullen en el misteri de les vits amb espessíssimes cortines de borrons de neu, són els temes d'aquest folk-lore. Enyors del vol de l'oreneta de mar que fuig del fred, amb remige potent, així que els tolls de pedra deixen de nodrir-se de flaire de romanins i exigeixen que se'ls unti amb greix de foca la boca afamada. Enveges dels temps de les abelles, que els ofereixen "el dolç misteri perflumat" que és la mel. Inquietuds de les nits profundes, quan els corrents de gel dels mars polars desencadenen minfules atapeïdament grisencs, caragolades com la serp de la via làctea, i que es diria que talment colpegen els budells que fan de vidre en les finestres de les cabanes dels esquimals.

"L'ESTEL QUE ÇAU

Estel alt, alt. Com brilles. Com espurneges! Els dits, allà dalt, haurien de sostenir-te millor: no són freds com els nostres. Però els dits t'han deixat caure. I has rodolat. Has rodolat sense tocar res; ni la Terra. On has anat, estel?"

He trobat una característica, en aquesta poesia: l'abundor de cants que poden acompanyar el capolament del treball: "Cant del remer a la seva Esposa"; "Cançó a les fogues magres"; "Cant del Caçador de rens"; "Cançó per acompanyar amb tambor"; "La mare que treballa amb el fill al coll". Recordem les cançons dels proletaris dels EE. UU. d'Amèrica. Del cant còsmic de Walt Whitman han passat al cant de revolta a l'espectacle de la natura, al cant que acompanya el treball. Tenen moltes afinitats primàries amb els cants dels esquimals groenlandesos, recollits per John Rüttel. No cal dir pas que les afinitats no són externes, sinó d'origen. "La ciutat del carbó, vista des de dalt d'una bastida", de Jack Conroy, res no té a veure amb les angories de l'home de l'Àrtic quan no sigui l'angoixa. La ira dels lluitadors, que es troba en els "Poemes d'obrers", d'Eugeni Lantz, o en "Revolució", de Ralph Cheyney, no s'adiuen amb les lluites dels caçadors de foques o amb les ires dels conductors de trineus — amplada blanca enllà —, quan no sigui amb la lluita i amb la ira. Però unes poesies i altres, testimonien que la necessitat del cant, d'art, de poesia, existeix d'extrem a extrem i que va del letàrgic malson del món primitiu a les trepidacions vermelles dels nostres dies.

"Anys futurs. Mal temps de poesia!" Si es tracta de poesia que corri paral·lela amb els sensualismes d'annuncians, mal temps. Si es tracta de poesia d'Acadèmia, amb noms de déus i bajardada reslosida, mal temps. L'amic té raó. Però si es tracta senzillament de poesia sòbria, uns bons temps. Temps que han de crear rimetes nous, rimetes per a dir un esforç i no una somnolència; rimetes d'home en verticalitat, i no d'home estès i ple d'empolinaments.

Ramon VINYES

Francisc PUJOLS

«EL MEU MESTRE-TITES»

La convivència amb els infants d'una Llar que vaig dirigir molt de temps em feia reviure totes les escenes, de les quals he estat testimoni durant la meua vida, en les quals es ferien els sentiments d'aquests éssers en embrió.

No m'hoig d'esforçar per a veure-les i sentir-les de nou amb tots els detalls. És un sentiment innat, connatural en mi, puix ja de petit sofria amb el sofriment dels companys de carrer, d'estudi, o d'aquelles niarades que es bellugaven, mig nues i entre oripells, dalt dels carrots de les caravanes gitanes, que passaven embolcallades per la pols de la carretera que travessa el barri obrer que em veïe néixer. Per això em complia turmentant-me seguint-los vorejant els arbres fins arribar a les últimes cases de la població.

La mainada que es bellugava al meu entorn en l'establiment que dirigia, que m'emplenava les orelles de cançons i bullici, despertava en mi els sanglots de llurs germans pretèrits i àdhuc hi havia rostres que em semblava recordar.

Hi havia una nena sempre riallera, amb dues dents molt grosses que li donen certa gràcia, el cap pelat, el coll una mica inclinat i les mans juganeres, que em recordava frescament un company d'escola, si és que el nom d'escola es pot donar a una entrada rònega d'un sordid carrer de la Terrassa vella, el qual avui ja està mig demolit i porta encara el nom de Baix Plaça, no deixant de tenir cert encís amb les seves cases irregulars, per bé que amb històriques i artístiques portes i finestral.

L'entrada que servia d'escola era humida, fonda i bonyegada, feta com era de tàpia. Per unes ventalles posades a l'ample portal, rodó com el d'una masia, hi entrava l'opaca claror que la façana de la casa del davant permetia. Unes cortinetes blanques ens abrigaven de la curiositat dels passants, de les comares del veïnat i de les donotes d'una casa de mal nom que hi havia al davant, les quals, cap al tard dels dies bons, s'asseien com marmotes a la vorera, opulentes de greix com l'amo de l'establiment, al qual se'l coneixia pel "Tripa". Aquell espectacle a mi em feia angúnia, gairebé por, no concebant com el mestre es podia passar hores i més hores guipant per entre les cortinetes, amb els ulls encesos, mentre els seus alumnes ho feien anar tot enlaire.

Els nois que ocupaven les miserables taules prop de les vidrières gaudien de més llum, però estaven exposats a les brometes dels nois dels altres col·legis que es divertien obrint-les d'una revolada i tirant-nos grapat de fang i de fems de cavall al rostre. El mestre intentà alguna vegada perseguir-los, però acabà desistint perquè un cop dos vailets s'afanyaren a guanyar-li els passos, es ficaren al portal de dues cases, l'una enfront de l'altra, i estiraren amb força un cordill que portaven subjecte a la mà. El pobre mestre anà a rodar per la pols amb tota la seva sapiència, entre les rialles de la gent poc clement que vivia en aquell carreró.

Aquest pobre home era el prototipus del mestre-tites, i a mi m'inspirava molta llàstima. Tenia cura de mi d'una manera especial, diferenciànt-me dels altres potser i tot d'una manera massa descordada, ço que feia caure damunt meu la rabieta dels companys. No recordo bé l'edat que tenia quan vaig entrar en aquella escola, però em sembla que no passava dels set anys, després d'una breu estada en un col·legi que en deien a cal "Sal-i-oli", i en un altre regentat per un energumen que no fugirà mai de la memòria d'aquells homes de la meua generació que foren víctimes dels seus crits i del seu ensenyament, puix la major part dels que hi han passat viuen fredament, amb l'estigma de l'home-xifra, la cultura del qual ha estat fabricada a motlle.

El meu pobre mestre era un desgraciat amb ribets de ximple i d'allucinat. És deia Salla, però tothom el coneixia pel Sayes. Seria exagerat dir que era una víctima de la societat, ja que era víctima de la seva dona i prou. No era professor ni era res més que un home que s'havia forjat una relativa cultura enciclopèdica, amb fums de poeta i infules de dibuixant. Jo, amb els meus pocs anys, el considerava un home genial per tal com coneixia un poc de tot, i aquest poc és el que em va ensenyar en el decurs dels tres o quatre anys que va tenir cura de la meua educació. Després, ja gran, a través dels meus records, dels seus dibuixos i dels seus versos, he pogut comprendre el reduït abast de la seva intel·ligència amb tot i reconèixer que fou suficient per a vincular en mi l'amor a les lletres i l'ofici al dibuix.

La figura d'aquest bon home era esmirriada, vestida sempre amb vestits de grans dimensions, amb uns quants volts als punys i als baixos dels pantalons fermats a la cintura amb una corda d'espàrt. Tenia un vestit negre per a les festes i dies d'enterrament, una xelina airoso, un capell d'ola caiguda i unes sabates descarnades. Aquesta indumentària i la carpa de dibuix que portava sempre a sota el braç en dies de grans solemnitats, li donaven l'aspecte d'algú malgrat la seva cara pigada, el seu bigotet migrat, la seva curta talla i el coll planxat i ample, com de pallanx, pel qual es movia a ple-ret la prominència de la seva larinx.

Santiago Russinyol va romandre uns dies a Terrassa i en una de les tertúlies que tenien lloc en un casino li fou presentat el meu mestre, el qual fou objecte de bromes per part del gran dramaturg català, sempre a punt d'ironitzar. D'aquest en-

contre se'n contenen anècdotes que, malgrat fer riure a molts, a mi em fan pena.

El pobre Salla es desviava per correspondre a la meua aplicació, i si no hagués estat la veu de la seva dona que li recordava el deure que tenia envers els al-

ulls, però sense esborrar mai la rialleta que li florïa sempre arran de llavi.

Com que exercia de mestre sense títol, varen obligar-lo a plegar, i es dedicà aleshores a donar classe de dibuix als vespres i a fer-se pesat recitant versos al

(Il·lustració de Comelleran)

tres, haurien passat dies enters ocupant-se de mi solament. Em tenia assegut al seu costat i els llibres i andròmines del seu museu, vedats als altres nois, m'eren revelats, ensems que les seves trifolgues conjugals, a vegades amb llàgrimes als

primer que li feia bona cara. En tornar de la meua primera estada a París el vaig trobar una vespre en una cantonada il·luminada per un fanal sense vidres, i va dir que estava orgullós de mi; que havia llegit les meves cròniques de guerra, i que

M E R I D I A N S

HOMES DE CATALUNYA: JOAN MARAGALL

Fóra un error examinar aquest llibre de Maurici Serrahima des d'un punt de vista literari. I, precisament, aquesta biografia de Maragall, que panteixa d'un il·luminat amor de deixeble. Les noranta pàgines d'aquest Maragall de Serrahima estan escrites amb un gran respecte i una profunda admiració. Ni un sol moment l'autor es separa de Maragall per a veure'l objectivament, a cada instant és dins el poeta amb el desig de servir-lo, de subratllar les seves virtuts, de projectar-lo — com un retrat renaixentista — dins un paisatge de colors i de llum

JOAN MARAGALL

somniats. Tot el llibre us dona la sensació d'haver estat escrit a l'empara d'un "estat d'ànim" maragallià i, encara, mantingut en un latent alè de fervor, dins un espai creat — i per això mateix limitat —, per una fuga inicial que no sabia aturar-se. D'ací que, a moments, l'estil s'enterbolixi amb un llenguatge una mica descurat i que, en altres, s'ablani amb aquella febre tan exalçada per l'autor de "L'elogi de la Paraula".

Aquest "Joan Maragall" de Maurici Serrahima es lleixia amb la simplicitat que hi ha posat l'autor en escriure'l. Tot el que sovint suggereix, el que més que estudiar insinua, hauria d'ésser per a Serrahima, esquema d'un "Maragall" perseguit a fons, "operat" sense entendiments ni, és clar, cap desig d'empobrir-lo. Ell mateix ha escrit: "Caldrà estudiar aquesta posició de Maragall. L'estudi dels seus articles està quasi entera-

ment per fer, i ens faria veure clares moltes coses." No sabriem demanar-li si és que s'adreci aquest prec a si mateix. La seva biografia d'ara augura un estudi més vast. Després de la publicació de les seves "Obres completes" Serrahima té a mà material suficient per a realitzar-lo; ell coneix, encara, anècdotes i moments de la vida de Maragall que segurament cap escriptor coneix, i per tant, ningú com ell per a donar-nos aquesta obra que es fa cada dia més imprescindible.

POETES I POESIA

Cada vegada que us parlen d'un poeta "nou" o que un poeta publica el seu primer llibre, sento tant com un desig la imperiosa necessitat de llegir els seus versos. Generalment, no diré que me'n torni decebut, però sí amb la sensació de no haver llegit altra cosa que un autèntic primer llibre de poemes. Cal subratllar — i hauria calgut fer-ho amb insistència — l'aparició del llibre de Joan Vinyoli "Primer desenllaç" (Edicions de la Residencia d'Estudiants; juliol del 1938) que em sembla no ja el millor poeta de les noves promocions, sinó un dels nostres poetes més responsables. La seva lírica — amb lleugers empelts que de tan destriables li serà fàcil esporgar — té simplement un to, una veu pura que endevineu enfebada per un desig de puritat, per aquell esforç, tan car a Valéry, de canviar el desordre en ordre i la sort en poder.

Tots hem sentit aquesta inútil prujia d'avançar-nos al nostre destí. Hi ha primers llibres que si els poguéssim llegir amb la consciència que ens serà donada amb el temps, provocarien més d'un suïcidi literari. La impaciència! I pensar que tant sovint el gust de resistir és més fi i, sobretot, més intel·ligent que el gust de lliurar-se. (Pensem, per associació d'idees, en la castedat.)

Generalment aquests primers llibres pequen d'obscurs, però d'aquella obscuritat que prové "de la impotència d'aquell que parla". Dirieu que el poeta més que amors dels seus sentiments i de les seves paraules ha estat afectat per una mena de virtuosisme caòtic que li fa confondre "par" amb "bell". Té enginy en conjuguar consonants falsament difícils, en manllevar "maneres" i el que és arbitrari i amanerat en altres poetes. El que és més repel·lent, però, és quan juga a semblar il·luminat i queda, naturalment, il·lús. Proves recents il·lustraven el que acabem de dir.

La poesia castellana que va de Juan Ramón Giménez al darrer sub-garcialorquà ha sembrat un profund confusionisme entre les noves promocions de poetes catalans. Tan

fàcil que era adonar-se que el temperament català és extraordinàriament anti-"gitano" i que si déus populars feien glatir als nou-vinguts, el nostre Cançoner sempre està a punt per oferir des de "La dama d'Aragó" a "La mort de la núvia"! Aquesta ambició de calcar García Lorca, p. e., ha provocat una antologia de metàfores d'una absurditat irrespirable, ha subordinat les qualitats essencials del nostre idioma a un flamenquisme híbrid i a un emmelament grotesc.

Molt humilment, però amb una gran vehemència, jo demanaria als poetes joves de Catalunya que renunciïn a herències que no ens són destinades, ni per la sang, ni per l'esperit.

VALERY I LA POESIA

Hem esmentat Valéry. Sempre serà útil rellegir, si més no, algunes de les consideracions que sobre la poesia feia a propòsit de "Je disais quelquefois a Stéphane Mallarmé..." (Variété III).

"Cent instants divins no construeixen un poema, el qual és una durada de creixença i com una figura dins el temps; i el fet poètic natural no és més que una troballa excepcional dins el desordre d'imatges i de sons que vénen a l'esperit."

"La poesia es relaciona sense cap mena de dubte amb algun estat dels homes anterior a l'escriptura i a la crítica. Trobo, doncs, un "home molt antic" en tot poeta veritable: ben encara a les fonts del llenguatge; inventa "versos", — si ja no fa com els primitius millor dotats devien crear "paraules" o ascendents de paraules." (Recordem el cas de Verdaguier, assedegat de totes les fonts del nostre llenguatge, místic almoner de les nostres paraules; poeta que, entre tots, oblidem massa fàcilment i en molts poemes del qual trobaríem el punt més alt de la nostra lírica.)

"La majoria són orbes dins aquest univers del llenguatge; sords a les paraules que empren. Llurs paraules no són sinó expedients; i l'expressió per a ells no és més que un "camí més curt": aquest mínimum defineix l'ús purament pràctic del llenguatge.

Traduïm una mica a l'atzar; tant se val. El que Valéry a cada moment s'esforça a il·lustrar és que la poesia no és simplement la transcripció de la veu de l'àngel, sinó la veu de l'àngel fóra en la nostra pròpia veu. "Un home que es mesura a si mateix — diu — i que es refà segons les seves claredats em sembla una obra superior que em commou més que tota altra."

Xavier BENGUEREL

ESPERA

T'espero, embrunida noia d'estadi i de platja.
T'espero amb els meus músculs i el meu sol,
harmonia vigorosa de cames àgils i aire als cabells,
forma amb sentor de mediterrani i ginesta, pell de mel
i rosella
que pots sostenir — com jo — crepuscles i ones,
llançar un crit de triomf a tres cents metres
i callar paraules inútils.

Nimbada de tarda em saludes de lluny, amb la mà.
Apressa't!
La meua ombra ja no s'esmola en l'arena mullada,
el cor del dia batega dins el pit blau del mar i el
cel s'ha posat collar de gavines.
El vent ens ha cedit les dunes i les veles blanques
ens guarden l'horitzó.
Apressa't!

Deixa que et miri, flor de salut i alegria, fins que el
meu front s'inclini com una espiga madura
d'admiració
i que el galop de la meua sang assolixi metes volgudes.
Tinc vents joves per als teus membres humits de flors
de sal
i trobaré una ala per al teu cos d'estàtua desperta.
Éts natural i exacta a tu mateixa,
ets tal com la natura et somià llargament en la gravidesa
de la teua mare.
El nostre amor no val la protecció de cap sostre
ni pot ésser tancat en cap cançoneta de finestra o de
plana,
sinó desplegar-se com una bandera dins un himne amb ritme
de cursa.
Deixa que els meus ulls pouin la blavor inefable de cel i
mar dels teus
i que les meves carícies se l'entortolliguin com heures vives.
En anar-nos-en deixarem a la nit l'empremta horitzontal
d'un doble pes de vida joiosa.

Agustí BARTRA

es sentia morir a poc a poc. Li tenia posada una mà a l'espatlla i en acomiadant-me d'ell me la va besar d'esquillentes. Els seus ulls espurnejaven i en els seus llavis ja no hi havia el somriure. Volia protestar del seu gest, però no em va donar temps; desaparegué dintre la fosca del carrer sense que ho pogués evitar.

Un dia, la seva dona, mig assabentada que jo em trobava a Terrassa, va en-

viar-me a cercar. Vaig anar a veure-la i em digué que el Salla, en morir, havia deixat feixos de papers i munts d'objectes que a ella li semblaven d'un incalculable valor per llur antiguitat, i em pregà li cerqués un comprador. M'ho vaig mirar per fer-la contenta, però tot seguit vaig veure que tot eren escrits, dibuixos, llibres i trastots sense importància; no sabent què dir-li, vaig allegar que no era competent en aquesta matèria i que no coneixia ningú al qual pogués interessar. La dona va quedar com molestada i m'acomiadà secament. Les últimes notícies que d'ella tinc són que viu en companyia de la seva filla, totes dues cegues, en una miserable casa de la virolada i murciana barrada de can Aurell, de la ciutat industrial que em veïe néixer.

Es en la llòbrega escola del mestre Salla on vaig conèixer el noi que em recordava la cara de la nena de l'internat.

Era fill d'un fuster d'obres establert en una caseta arropada al marge d'un torrent, en despoblat. Molts cops hi anava a jugar, en sortir d'estudi, bo i devorant una llesca de pa amb tomàquet i una aréngada o la brasa. Era d'una bondat tova i no podia treure-me'l del damunt, bocobadat sempre amb el que jo feia.

D'intel·ligència bastant limitada, totes les meves coses eren motiu de sorpresa per a ell. Acabà esdevenint pesat i, en fer-se'm impossible allunyar-lo de mi, l'afecte que en principi sentia per ell es convertí en odi. En odi tan fort, que un dia no vaig poder-me estar d'apallissar-lo de valent, com un gos que es vol foragitar de prop nostre. Hauria volgut que s'hi hagués tornat, però foren enredades les meves bufetades, de rebolcar-lo per terra i cavalcar-lo. La ràbia no em deixava veure res i quan vaig parar de picar, assegut damunt del seu cos, bo i agafant-li les mans, vaig adonar-me que al meu davant hi tenia un rostre més groc que de costum, uns ullassos plens d'estupor i uns llavis tremolosos que barbotejaven: "¿Per què em pegues? Què t'he fet?"

Vaig sentir-me avergonyit, indignat i foll, i esquivant les seves mirades plenes d'esglai vaig aixecar-me per apartar-me del lloc de la palestra cap cot i confús.

Quan em pensava estar a suficient distància per arrencar a córrer, unes patacades manyaques caigueren damunt de la meua esquena per treure'm la pols que jo no havia fet saltar. Eren les mans d'aquell noi que se m'atansava amb el somriure dolç de sempre, les dues dents al descobert i submis com mai.

No sé què havia fet en el moment de trobar-me'l al davant, com si res no hagués passat; recordo que vaig abraçar-lo amb efusió i que des d'aquell instant per gran estima brollà en el meu cor per aquell noi que em semblava reveure quan la nena de la Llar d'Infants per mi dirigida corria al meu darrera així que em veia, agafant-me i rebregant-me les mans amb tot el sentiment de la seva ànima dolça i resignada.

Ferran CANYAMERES

Meridià Passeig de Pi i Margall, 29, pral. Telèfon 12289. Barcelona

ELS SUPERVIVENTS DE LA NOSTRA RENAISSANÇA SEGIMON TORRABADELLA

Pocs són els supervivents d'aquells temps heroics de la nostra Renaixença. Dilluns, dia 18, moria a Barcelona, el poeta Segimon Torrabadella...

pensen!, i no en faltaran d'altres — els de més seny i experiència — que dins l'orella de l'autor d'aquest llibre deixaran caure les quatre gotes de llimona de la sinceritat: —Quines febleses, senyor Torra-

SEGIMON TORRABADELLA

badella! Deixar-se prologar un llibre per aquest minyó! Tanmateix...

Convé aclarir que l'autor d'aquests poemes no m'ha demanat ni pròleg ni presentació. He estat jo, simplement, qui, amb una indescriptible inexperiència, li he fet aquesta proposició que ara em sembla gairebé deshonesta.

Recordo la seva infinita paciència: llimava els meus versos (sic), els corrigia, hi posava l'ordre que exigeix la retòrica, els planxava amb midó; en un mot, jo i portava cànon i ell em tornava seda.

No cal dir que he estat temptat de renunciar a comprometre'm, de no abusar de la seva bondat, però he volgut jugar fort a una sola carta i atrevir-me a parlar d'ell. Si bé un professional, un "crític", parlaria amb autoritat de l'obra, jo en parlaria com a "amateur", però podré associar-li l'hime i crec que en el cas de Segimon Torrabadella és molt important no desconnectar en cap moment aquests dos elements indispensables.

1899. Data del primer llibre de poemes de Segimon Torrabadella, "Sospirs i llàgrimes". L'autor té dinou anys. El títol traïx l'època. Fa tot just vuit anys que s'ha iniciat una companyia formal per a l'ús del nostre idioma amb l'aparició del primer diari escrit en català i que l'aleshores dinàmica biblioteca "L'Avenc" acull els escriptors del país i canalitza metòdicament la publicació de llurs obres.

1899. Vol dir escriure en un idioma en el qual semblen haver cristallitzat castellanismes i barbarismes a balquena. Idioma anormal per falta d'ègida i de vocacions seriosament professionals etc. Es obvi repetir el que es troba en el més rudimentari dels esquemes relatius a la nostra renaixença. Hem volgut assenyalar només que a l'època en què Segimon Torrabadella publicà el seu primer llibre de poemes l'idioma es trobava en un període encara decadent si bé en potència s'albirava l'autèntica renaixença. Fixem-nos que a partir de l'any 1893, després de la publicació de dos nous llibres de poemes "Follies" i "Poesies", Torrabadella no ens dona cap més llibre fins al 1927, data en què apareix "De la meva joventut". És a dir, Torra-

della deixa d'escriure pràcticament en un període idiomàticament caòtic — el mateix que el veï iniciari-se amb "Sospirs i llàgrimes".

Quan es desvetlla han passat trenta-quatre anys!

Enjudiciar literàriament la letargia de Segimon Torrabadella, la seva metamorfosi i el seu retorn a les lletres, no és possible. Humanament sí, però hi hauria en aquest esclovellar la intimitat de l'home una manca de pudor imperdonable. Serà més escaiant admetre l'home amb la seva renúncia, i, encara que sigui només superficialment, imaginar el que representa en un escriptor jovesíssim i dotat aquest sacrifici, que jo veig heroic, que no pas censurar el poeta que claudica — per què? — exteriorment, i s'ofereix vençut a si mateix. Judicar l'obra de Torrabadella? Sí, però — adhoc si cal un esforç — situant-nos. L'esforç, no caldrà projectar-lo en el futur com el que realitza Stendhal quan en forma profètica escrivia: "Je serai compris vers 1900", sinó a la inversa, devers 1890. Aleshores comprendrem clarament l'obra de Segimon Torrabadella i ens adonarem que si hagués prosseguit en la seva tasca literària iniciada a l'adolescència s'hauria situat en els rengles més estimables dels seus contemporanis. Però als qui realitzin aquest esforç de retrotraure's al passat per a jutjar millor la seva obra actual els sobtarà de cop i volta el magnífic esforç de Segimon Torrabadella: assenyalem amb aquests mots la seva absoluta fidelitat a la normalitat gramatical del català. Hem dit esforç i no hem encertat la paraula adequada. La virtut inicial que presidí la reincorporació de Torrabadella a les lletres fou una gran avidesa d'encarrar-se amb l'idioma, i és aquesta virtut que l'ha fet dubtar moltes vegades, però també — amb voluntat contrabalançadora — l'ha dut a estimar més intensament un idioma que ell havia manejat gairebé d'infant i que ara es retruba a les mans amb una vigòria una plenitud que potser només havia somniat en els seus primers contactes amb la poesia.

Alguns poemes de "De la meva tardor" foren escrits durant el segle passat. Pel que tenien d'evocador i fins i tot de liricisme anecdòtics, Torrabadella no ha sabut refusar-los, però cal veure l'esforç que ha realitzat per a reconstruir cada vers, per a cenyir a cadascun el cotum que el llenguatge exigia. Llegint "De la meva tardor" no ens planyíem del gust d'una època els qui encara no tenim trenta anys, no ens acutem a blasmar ni menys a comparar. Situem-nos com a espectadors de nosaltres mateixos i vauem que en pocs anys han passat modes amb aïres doctrinaris, quantitat d'"ismes" amb contundència verbalista de decàlegs que semblaven absorbir el món i condemnar en bloc tot el passat. Estiguem tranquils; el passat no tornarà ni nosaltres a ell. Cada època marca el seu ritme i, per tant, més que un gest de vanitat, ens escaurà una actitud comprensiva i acollidora. Sense aquests "pioniers" de la nostra renaixença, no possíem aquest idioma auri i folgat que, de tan bell, ja és a mig camí de la poesia.

Es un d'aquests "pioniers" — rerassagat durant molts anys per motius massa íntims per a ésser exhumats — sobtadament trobat entre nosaltres, que ha pogut escriure en el llibre que vas a llegir:

"De bat a bat obertes les parpelles, t'he cercat enmig de les estrelles i enmig dels núvols d'or i de coral. Que hi fa que el somni meu sigui mentida si jo t'he vist joiosament dormida sobre el pit d'una aurora boreal!"

Xavier BENGUREL

PER ALS INFANTS ESPANYOLS

PICASSO, MIRÓ, MATISSE, DUFY...

La important manifestació organitzada per Jeanne Bucher (9, boulevard Montparnasse, París) és una exposició de l'art més audaç, que seria el Saló quadrat de l'art abstracte si alguns grans artistes de la realitat no haguessin estat també invitats a participar-hi.

El visitant hi pot veure obres d'Arp, de Bore, de Freudlich, de Kandinski, del català Miró, de Picasso, de Laurens, de Masson, et. i també de Matisse, de Dufy, de Lipchitz, de Lurçat, obres totes elles importants i sempre significatives.

Aquesta manifestació, però, no té cap objecte estètic. Cada artista (un centenar) ha simplement ofert i exposat una de les seves obres que el públic podrà admirar i adquirir fins a finals d'aquest mes a profit dels nostres infants. Llibres, dibuixos d'infants, fotografies molt belles de Brassai, Capa, Savigny, Blumenfeld... són a la disposició del públic en les mateixes condicions, les millores.

Aquesta bella actitud del català Joan Miró, de l'andalús Picasso i del castellà Bore contrasta enèrgicament amb el gest lamentable dels catalans traïdors Dali i Pruna que han acceptat la invitació del feixista Eugenio d'Ors per a participar en la Biennal Veneciana de Mussolini.

EL POETA DE LA NIT

En una altra ocasió varem dir en aquestes mateixes pàgines que el grec Papadiamantopoulo, o sigui Jean Moreas, l'inclit poeta francès, era un noctàmbul inveterat. Són tan famoses les seves poesies com les seves etapes nocturnes. Aduc semblat, a través de la seva obra poètica, que, com un nictàlop, hi veies més de nit que de dia.

I després: "Dans le ciel est dressé le chêne séculaire; que vous me plaisez mieux, marronniers de Paris qu'un bec de gaz [éclaire dans ce soir pluvieux!"

Es seus millors versos són els que ha fet així, caminant dintre la nit que s'acaba, i no les seves obres polides, lentes i pesades d'erudició i d'arcaisme:

"La coq chante là-bas, un faible jour [tranquille; blanchit autour de moi; une dernière flamme aux portes de la ville brille au mur de l'octroi."

"O mon second berceau, Paris, tu dors en- [cote quand je suis éveillé..."

Hom sent que són versos repetits tota una nit, caminant, entendent per l'oreig de la gran ciutat, apuntats després en un tros de paper en arribar a casa seva o a la taula d'un cafè d'obrers que obria les portes a trenç d'alba.

"L'insidieuse nuit m'a grisé trop longtemps."

Aquests quadrets de pena melodiosa, aquestes "Stances", són la imatge dels espectacles del carrer. Dubtem que els acadèmics hagin tastat coses humils a les quals ell inclinava la llengua dels déus!

"Encor sur le pavé sonne mon pas nocturne o Paris, tu me vois marcher A l'heure où l'on entend, dans l'ombre [taciturne, la charrette du maraicher."

"Paris, ô noir dormeur, Paris, chant sur [l'énclume et sourire dans les sanglots que ne suis-je couché lorsque Vesper s'a- [llume sur les varechs au bord des flots!"

Es per això que, si resta quelcom d'ell, serà el que toca a la vida diària del seu Paris nocturn.

Ferron CANYAMERES

JEAN MOREAS

"Lieux où mes lentes nuits aiment à s'é- [couler, o chère porte de mon Paris, déjà le vent a fait rouler la feuille morte."

Habitava a la porta d'Orléans de París, a Montrouge, i el recorregut que feia, del seu cafè preferit a casa seva, era tot un món d'inspiració i de pintoresc. Per això ens ha escaigut fer-lé nosaltres a través dels seus poemes, anècdotes i biografies.

Allà on s'entretenia més era a Les Halles, el mercat central que s'animava a partir de les onze de la nit, i pel Barri Llatí, entre pobres "chansoniers", bohèmics mediocres i alguns poetes esdevinguts gloriosos.

El coneixia tot el poble nocturn de la interminable carretera d'Orléans, i nosaltres l'hem poguda reconstruir mentalment, ajudats per les seves estrofes. Aquí un fanal, allà una pobra arruïda al brancal d'una porta, més avall l'ombra d'una fatxada imponent com un navili, i més a prop, allà dalt, en una golfa, una claror esgrogueïda, de cambra de malalt en deliri.

La nit! Es aleshores que ell vivia, parlava com un retorn, molt sovint com un poeta, però sempre amb art.

Durant vint anys va anar cada nit a Les Halles i, que nosaltres ho sapiguem, mai no va registrar-se cap aventura greu. Jugava silenciosament o discursava amb un accent d'ironia, un xic nasal, sobre totes les coses. Un compare que havia fet amb ell alguna partida de piquet, viu encara en una taverna de Les Halles.

L'altiu Moreas no era un gran bevedor. Entre els troneres ell esdevenia una taca d'alegria menys folia, més irònica; una certa cosa que en podríem dir més noble. La seva silueta tivada, les seves corbates violades i guants blancs, el seu monocle, el seu bigoti refilut i una flor al trau, no deixaven de sorprendre.

Malgrat la seva pobresa, guardava una distinció admirable en mig de la bohèmia que exposava sense pudícia el seu decàim i indignència. La despesa més forta que feia era sempre per comprar alguna flor, especialment roses.

"J'ai choisi cette rose au fond d'un vieux [panier que portait par la rue une marchande [rousse."

No tenia altres ingressos que dos mil francs d'una casa que posseïa a Patras, a Grècia, i el que cobrava d'alguns articles literaris. Els seus llibres no es començaven a vendre fins després de la seva mort.

"Exhibia gallardament la vergonya de sentir-se bell!" — com digué un dels seus companys de lletres i de taula de cafè.

Hi ha escriptors més grans i poetes més profundament emocionadors, però no hi ha gaires que hagin tingut el seu estoicisme, la seva dignitat dintre la mediocritat de la seva fortuna. Un crític diu que aquest grec hauria estat un excellent tocador de flauta i que fou bellament altiu, com un Marc-Aurèli sense porpra.

En un dels entresols on es fa resso-pó, una matinada Moreas s'hi trobava tot sol, somniador. De sobte, arriben uns clients cridaners. Aquest poeta melancolic, que posseïa la mirada amb duresa, el seu monocle impertinent, tot ell, promogué la hilaritat dels nou arribats. Aleshores Moreas, molestat, va exclamar: —Què rieu, animals? Jo també n'he fet, de "macarró"!

Aquest escriptor sever a les més rígides regles, després de moltes experiències; aquest simbolista esdevingut clàssic, ha cantat les hores de la nit, els carrers que estimava, els arbres plens de tenebres i els fanals de llum esporuguida.

Els arbres que l'acompanyaven pel camí han tingut amb ell col·loquis amargs:

"Arbres de la cité, depuis combien d'années nous nous parlons tout bas..."

Els llibres i la guerra

"TORNANT D'ESpanya. UN TESTIMONIATGE, NOMES", PER ANDRÉ CHAMSON. — COMISSARIAT DE PROPAGANDA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA, 1937

André Chamson, de tornada d'un viatge per Espanya, ha volgut tractar de la nostra lluita per la llibertat i, amb paraula emocionada, amb el pit obert de bat a bat, no ha volgut deixar-se arrossegar per la fantasia, sinó simplement narrar allò que ha vist, oferir al món sencer un testimoni.

Tornant d'Espanya. Un testimoniatge, només, reflecteix la impressió que ha rebut de la lluita internacional que es desenvolupa damunt les terres hispàniques, un artista i un home civilitzat. És un escriptor que llança una crida vibrant, pronunciada amb veu clara, a tots els amants de la pau. No és l'aspecte extern de la guerra el que traspuen les pàgines del llibre, sinó el drama intern d'Espanya i de la humanitat sencera.

Partidari que tota posició política s'ha d'explicar més enllà de la política i dels esdeveniments, cerca allò que enmig de la brega té caràcter perennal i el dia de demà es projectarà en la pantalla de la història crítica del moviment que ensangona les nostres terres i ens mou paorósament a tots.

La fecunditat d'Espanya, que dona a les seves terres la placidesa dels jardins, garantia de pau que, aparentment, no pot torbar ni la lluita que el poble es veu forçat a mantenir, precisament per assegurar aqueixa pau i defensar la fecunditat de les nacionalitats hispàniques; l'esperit d'heroisme, que enmig del tragi bèl·lic s'ocupa de reforçar els elements culturals i se sent orgullosa del patrimoni artístic, característica d'una civilització que, com a tal, exclou la guerra; la serenitat dels habitants de la resguardada, que, amb gran esperit constructiu, supera les circumstàncies del moment: heus ací unes dunes de vida que Chamson fa ressaltar. I, constituint un contrast formidable entre les forces de la vida i de la joia i les puixances de l'odi i de la destrucció, els feixistes semblen la ruïna, fomenten l'angoixa i pretenen establir una atmosfera de terror que permeti, més tard, convertir Espanya en un centre colonial en el qual la llibertat es trobi esclavitzada, ofegada.

Chamson, després, amb un llenguatge més metafísic, però amb la mateixa visió artística, examina la guerra i els principis totalitaris i acusa les democràcies per llur covardia. El llibre acaba amb un breu capítol d'una tendresa profunda, impregnat tot ell d'un lirisme dringant i acolorit, escrit amb el cor a la mà, en el qual s'invoca per al retorn als homes.

Bon llibre, fonamentat sempre damunt l'humanitarisme, que restarà com un testimoni constant de la nostra guerra. El Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya ha tingut un gran encert en editar-lo en català; hem de planyer-nos que la traducció, que reporta bé el llenguatge emocional i la intenció de l'autor, sigui andòma, cosa que, en obres com la de Chamson, constitueix sempre un desmereixement per a la versió.

R.

Aquell jardí... (1) A LA MEVA MARE Era el nostre bell jardí tros de cel damunt la terra, un breu par on cada flor duia amors vestits d'essències. Els ocells feien sos nius dalt de l'alta glorieta i plorava el brollador un trist cant de foses perles. Les palmeres dels camins eren cada una una ombrel·la. Per mirar-los els ulls verds muntaven pels troncs les eures. I florien els lilàs, els rosers i les gardònies; brases vives els clavells; pallida neu les camèlies. Ací, dòlies de setí; més enllà, cascalls i hortensies; al bell mig, els pensaments; sota l'herba, violetes. Mare meva, aquell jardí fou l'encis de ta existència. La Primavera ho sabé... i era tot l'any primavera. Oh, si el veiessis avui! ploraries de tristesa; si abans feia olor de cel ara sols té baf de terra. Els desgonyans d'aquest món m'han deixat sens fe ni esma: el jardí està abandonat les flors neixen ja resseques. El petit cel s'ha emplenat d'un alè de mort que gela, no és més trist que cementir que ha oblidat la indiferència. El meu cor i el teu jardí ploren la mateixa pena. Mes ai! el jardí duran altres mans nova belleça, i tindràs lilàs, rosers, i violes i gardònies... El meu cor serà el mateix fins que el temps el torni cendra. Segimon TORRABADELLA 1869-1938 (1) Del llibre "De la meva tardor"

Lletres inèdites d'Isaac Albéniz

Com nasqué en el músic català «La Vega» granadina i com sorprenué al món la meravella d'«El Albaicín»

«A mi — deia una tarda Albéniz, assegut en un banc del Luxemburg —, res no m'interessa tant com aquell sol tussut que caldeja els estrets carrers de Granada, d'aquesta capital mahometana. ¡Si això es pogués fer música!»

Qui escoltava el gran autor de «Iberia», que no era altre que l'admirable crític musical parisenc Pierre Lalo, va donar-se pressa a dir-li: «—Si creieu que Granada és tan rica en visions i en imatges exactes i si la seva bellesa és tan gran, deixeu París per algun temps i aneu cap a aquella terra.»

Al Albéniz un consell no se li podia donar dues vegades. Indicació d'amic, per a l'artista català constituïa un ordre. No cal dir que en aquella tarda tardor del 1898, Lalo va encertat aconsellant Isaac que marxés cap al sud d'Espanya.

II i últim

oído y voy a escribir a Alejandro Ribó, que es un excelente pianista, que se la ponga en dedos. (Tot això pertany a una carta datada el 1898.) Lo que he compuesto es toda aquella vega granadina, contemplada desde la Alhambra. La vega verde, con sus cultivos y sus "inmensos paños de billar", que dice Rubén. La otra tarde hice oír la obra a Ignacio Zuloaga. Me dijo que yo había dado con el color de cielo y que por cierto tiene un poco de cielo mahometano. Comprendo su entusiasmo por el color; yo, ya lo ve usted, no soy pintor y pinto, pero mis pinceles son las teclas.

Debussy me comunicó oncho que piensa ir a Granada, donde creo que ahora está pintando Rusiñol. Esta Santiago tiene la fiebre de la magnificencia y suavidad de

Altre fragment d'una carta del mes de juny de l'any 1899. Diu així:

«El público barcelonés ha ovacionado a Alejandro Ribó en el Lírico, después de oír «La Vega». Así me lo ha escrito Enrique Granados. Yo, desde París, donde me retiene un trabajo abrumador, pues estoy re-instrumentando «Popita Jiménez», alegremente a usted se lo comunico. Pero aun he de hacer más por Granada.»

Aquest anhel de superació d'Albéniz, no és ben cert que anuncia que en el músic bull la idea de musicar el barri de «El Albaicín»? N'estic convençut, puix que Isaac sols arribava a la possessió de les "coses" musicals mitjançant previs i poètics amors. En la lletra que ara us donaré a conèixer no hi manca res. En ella la personalitat musical de les regions es manifesta al descobert.

ESTAMPES DEL CIRC

POESIA DEL CIRC AMBULANT

LA MILLOR MUSICA DEL MON

Si el circ és essencialment un art de tradicions i una diversió eminentment popular, el circ ambulànt és el circ cent per cent, el circ a l'estat pur. El veritable circ.

No trobareu en les pistes massa lúxus de les grans ciutats. L'atmosfera càlida i sorollosa del circ ambulànt ni, sobretot, aquell sentit del provisional, del fràgil i del miraculós, que és un dels grans encisos del circ.

Jean Cassou ha escrit que cal cercar la poesia d'avui, no en les rimes coronades per l'Acadèmia o en els poemes de Paul Eluard, sinó en les òperes-jazz de Kurt Weill («L'Opéra de quat'sous», «Mahagonny») i en les novel·les policiaques, tan autènticament vives, d'un Georges Simeon. Jean Cassou s'ha oblidat del circ ambulànt. Nosaltres l'afegim a la curta llistaboard.

De tots els circs ambulants que hem conegut, el de la família Frediani és el que ens ha procurat les emocions més pures. La seva orquestra era el més poètic dels seus encisos...

Una minúscula orquestra d'instruments de vent, penjada gairebé al cel de la tenda, més enllà de l'última grada, que tocava una musiqueta elemental, apta per a tots els públics. La musiqueta standard del circ. La millor música del món, com afirma el deliciós Serge, poeta i dibuixant de la pista.

Simple com l'ànima del vell Frediani, fresca com una rosa, menuts i grans, savis i analfabets, rics i pobres, blancs i negres, llatins i anglosaxons, tothom estima i comprèn aquesta musiqueta inefable.

RUBEN DARIO, per ALONSO

Girem els ulls de la imaginació cap a la perspectiva des anys pretèrits i seguim el català Albéniz a través de l'Alhambra.

Ell mateix ho diu en una carta: "Nuevamente me hallo en Granada, entre músicos y azulejos. Temo caer en un tartarinismo sentimental del que he librarme. Años ha que compuse «Granada» (Serenata). El arte exótico, sensual y amoroso, me atraía en aquella época. Ahora necesito algo que me embriague; indispensable más que nada, el fragmento lírico. Me exijo apartarme del camino trazado de antemano."

Amics llegidors de MERIDIA. Abans de continuar endavant, convindreu que aquesta ofrena de vida a Granada, la va fer Albéniz amb tot entusiasme, fanàtic i ànim delirant. Albéniz, en aquells dies, es proposava treure suc a «La Vega». Assenyalem amb pedra blanca l'aparició d'aquest segon estil musical. I deixem que aquell bondados, sentimental i entusiasta Isaac, que el maig de 1909 ens va deixar per sempre, sigui el que ens conti què anava a fer en aquella terra.

«El otro día — escriu Albéniz al seu amic Enric Moragas — me decia, en París, ese hombre admirable que es íntimo de Rubén Darío y que se llama Miguel del Val, que así como en poesía hay que adular rítmicamente a la mujer y señalar sus varios encantos y modos de hechizar, en música se debe cantar el amor, así como a las flores, con conceptos ortodoxos. Yo, amigo mío, no soy un combativo, aunque confieso que soy algo dado al ardor polémico; pero, sin pretender contradecirle, busco en la admirable vega granadina, más que nada, la reflexión musical. Ahora quiero musicar «La Vega» — y este va a ser el título de mi nueva obra — y más tarde, cuando sea, compondré «El Albaicín».

Ja ho veieu. L'esplendorós «Albaicín», de l'Isaac, amb les seves velles teules, les contruacions morasques, les cistelles de jonc i llumeneres de coure i tot un munt de vivendes orientals, s'albira llunyament. Natural és que el romàntic que les troba en Albéniz, admirí tot això i ho saudi en sonora música. Si Sevilla és genuïnament romana, Isaac, en aquest sentit, veia Granada i la seva «vega» com generadora de formes, sons i colors. Però acabem-nos d'una vegada amb la resposta que ell mateix millor que ningú pot donar-nos.

«Nuevamente, amigo Moragas, me hallo en París — diu en una altra lletra —, y sigue interesándome la idea de convertir en ópera el drama «Juan José», de Dicenta. Pero, en estos días, sepa usted, amigo mío, que he terminado «La Vega». En «La Journal» salió ya la noticia. Debussy la ha

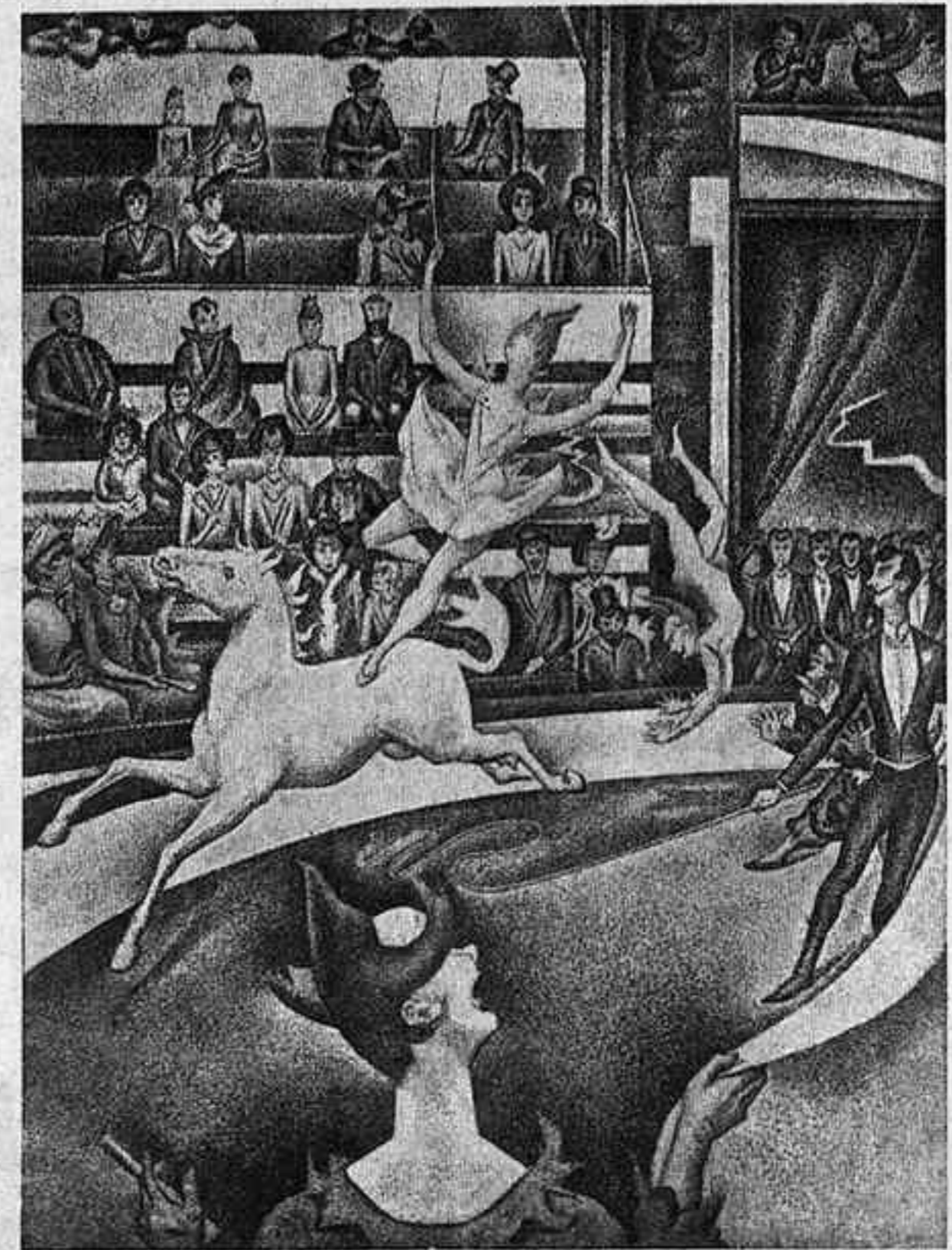
esos parajes y recintos. Creo haber dado en el secreto de aquella vega y perduto en la creencia que el encanto de la composición, si es que lo tiene, radica en que no es quejumbrosa y que se muestra contenta, pagada y agradecida de cuento espléndido y maravilloso contiene. Es indudable que el amor del músico está y debe estar muy por encima de los demás amores.»

«Aunque algo enfermo — escriu l'any 1907 i quan tan sols manquen dos anys per al traspàs —, por desgracia, sigo teniendo sano y amplio el corazón para guardar «mi Granada». He concluido para «Iberia» una obra sentimental y bullanguera, épica y ruidosa y que es guitarra, sol y pijo. Mas he sabido — según dice Paul Dubas — aureolar «El Albaicín», que así se llama la composición, de mucha ternura, pero de mucha ternura elegante. Lo que me importa es que esto sea aquello y aquello esto. Y no debo pasar por alto que a Joaquín Malats le gusta «El Albaicín», que yo he escrito, lo indecible. Pianista de más valor y brillo para mi obra no lo conozco. Aparte del mérito incuestionable de Malats, lo que me asombra es que al leer «El Albaicín» por vez primera, sorprendi en él algo así como el despertar gallardo del sentimiento artístico que duerme en el barrio granadino. Es como para echarse a pensar. Fijese: Malats, catalán, interpreta como un andaluz; Granados, leridano, se asimila como nadie la melancolía mora y gitana; Miguel Llobet, el guitarrista maravilloso, sorprende, no ya los ritmos, sino que imprime a las cuerdas de su guitarra un sello de castidad elegante que asombra; yo escribo para Andalucía y llevo hechas con este «Albaicín» y «Torre Bermeja», cuatro composiciones sobre Granada en unos veinte años y pico. ¿Qué le pasa a Granada que tanto se adentra en los artistas catalanes?... Santiago Rusiñol va diciendo a todo aquel que quiere oírle que son muchos los verdaderos comisionistas de arte en el Norte de la Península y que por el alma granadina y para que no hagan chapucerías en las reconstrucciones de la Alhambra, velamos los catalanes pluma, pincel y solfa al brazo.

Ya está listo «El Albaicín». Me propose mirar cara a cara a Granada y me he llevado su espíritu.»

Segur estic que aquestes lletres no són més que un nou lirisme del gran home que admirarem. Als amics de MERIDIA lliuro les primícies d'aquest epistolari albenizista, per ésser ells qui són. Això és, fervents admiradors del gran artista Albéniz, creador de «Iberia» i reintegrator de l'esperit de Granada a la sensibilitat musical de Catalunya.

Rafael MORAGAS

«EL CIRC», per GEORGES SEURAT

ta sense vacillar. «El circ seguirà la seva ruta a través de França, perquè és el seu ofici, perquè cal seguir les carreteres. I en aquesta obstinació de vagabund hi haurà molta grandesa. Els qui no són sensibles a aquesta grandesa, és que no estimen el circ...», ha dit Pierre Bost.

Nosaltres, perquè som sensibles, a aquesta grandesa, estimem el circ ambulànt, que, en arribar la primavera, planta la seva tenda en els suburbis i en els pobles, etapes multicolors i multiformes de la seva eterna peregrinació...

ble! En el circ Frediani, quan els músics perdien el compàs, i això passava molt sovint, el flautista dirigia els seus companys fent servir la flauta de batuta. Adorable!

CIRCS A L'AIRE LLIURE

Alguna vegada hem assistit a representacions de circ en places de braus o en camps de fútbol.

No ens agraden els circs a l'aire lliure. Hi falta aquell halo blavís i esblimat dels globus elèctrics. Aquells globus elèctrics que inunden les coses d'una llum de paisatge de lluna. Hi falta, també, aquella oloreta de cavallerisses, absolutament indispensable, que perfuma el somriure de l'«écuyère» i el «voilà!» de l'acrobata. Hi falten tantes coses impalpables...

No ens agrada el circ a l'aire lliure. Es clar que, en parlar d'aquesta modalitat, no ens referim a aquells circs ambulants, que acobem d'elogiar, els circs viatgers terriblement carregats de poesia que, després de conèixer l'època tràgica i heroica de la «roulotte» trontollosa, coneixen ara l'època magnífica de la caravana de camions...

En parlar del circ a l'aire lliure, ens referim a aquelles companyies improvisades, que s'installen al primer local que troben disponible en la ciutat que visiten: estadi, plaça de braus o camp de fútbol.

En aquests circs, doncs, trobem a mancar l'essencial. L'atmosfera, l'ambient, l'imponderable. Només una cosa contribueix a crear una parcel·la infinitesimal de l'atmosfera desitjada. El públic. El bon públic de circ. El públic fervorós de circ. L'únic públic que aplaudeix calorosament sense l'estímul de la «claque»...

VIRTUTS DEL CIRC

Per mediocres que siguin les atraccions, el circ té sempre un interès.

En el circ trobarem aquella prohibitat o brera, aquella honestat artística, aquell afany del treball ben fet, de l'acabat, que empenyen l'artista a repetir, fins a reeixir-lo, l'exercici que li ha sortit malament.

En el circ trobarem sempre el joc net, l'absència de trampa, de «chiqué»: tots els aparells es preparen a la vista del públic. I hi trobarem la precisió matemàtica aliada a la més lliure fantasia. I el somriure cortés que dissimula púdicament l'esforç...

Jocs del cos i de l'esperit! Jocs en els quals el cervell ha d'ésser tan àgil com els músculs. I gent que juga fort, que exposa constantment la pell. Gent temerària, gent ignorada que guanya menys que una cupletista. I no oblidem que una cupletista pot ésser mediocre, mentre que l'acrobata no. L'acrobata ha d'ésser bo, forçament bo, perquè si no ho és, corre el risc de trencar-se el cap.

Vocació insubornable de l'home de circ que res, ni misèria, ni privacions, ni vexacions, no han pogut mai collirder...

Sebastià GASCH

EL LLENGUATGE EN EL TEATRE

En una magnífica novella de Maurice Baring: «La túnica sense costura» («The coat without seam»), que tenim en curs de traducció, després que el protagonista, trobant-se a París, fa coneixença amb una noia al «Teatre Francès», llegim aquest passatge:

«Sí, la comèdia li havia agradat [a Annet], però s'estimava més el repertori clàssic: per això els diumenges al vespre sempre anava al «Teatre Francès». La setmana anterior hi havien donat «Cinna», que havia assaborit de debò. Les obres modernes no la interessaven: les trobava vulgars.»

I més avall: «Annet mostrà a Cristòfor els seus poemes preferits: eren de Musset. Annet esperava poder sortir algun dia a l'escena. (Actualment estava de dependenta en un gran magatzem — li havia dit.) I per aquesta raó «anava al Teatre Francès a depurar la dicció.» (El subratllat és nostre.)

¿A quin novellista nostre s'hauria ocorregut una frase semblant, situant l'acció a Barcelona, posem per cas? Frase, tanmateix, naturalíssima en un país qualsevol on el teatre és certament una escola de ben dir; cosa que s'esdevé, no pas solament a París, sinó encara a Londres, a Viena, etc.: el teatre, com a art que és, hi compta amb tot l'ajut i amb la més gran atenció per part dels organismes encarregats de vetllar per la puresa d'aquest art en tots els ordres.

Per això ens ha colpit aquesta frase tan senzilla: «anar al teatre a depurar la dicció», i d'engà que l'hem llegida autor de «Daphne Adeane» — oh, Maurici Serrahima! ¿Quan ens parlareu de Baring i de la seva obra? — ens ve el pensament tota vegada que assistim a una representació de teatre nostre. I si avui ens decidim a comentar-la públicament, és perquè ha estat com la gota que ha fet vessar la copa: tant ens obsessiona aquesta qüestió del llenguatge en el teatre.

Per què a casa nostra el teatre no és una escola de ben parlar, un lloc on el públic pugui anar a aprendre de dir bé les coses?

A parer nostre, la qüestió té dos aspectes principals: el de l'autor i el de l'actor.

Vegem d'explicar d'antuvi el nostre punt de vista sobre el primer d'aquests dos aspectes. No fa gaires anys Pompeu Fabra, en una seva conferència a l'Ateneu Barcelonés, parlant dels escriptors en general, deia si fa no fa: «La majoria dels nostres escriptors actuals han superat els de trenta anys enrera respecte a una mena de barbarismes, però, en canvi, en cometen uns altres de mena més perillosa que els que han tractat de bandejar». En efecte, ningú ja no escriu, per exemple: «hasta luego» ni «menos», ni «bueno», castellanismes, d'altra banda, que es delaten ells mateixos. Nogensmenys, no és gens rar de trobar expressions com és ara: «menys mal», «això és el de menys»,

«que bonica estàs!», expressions calades servilment del castellà, a despit que els mots que les componen, presos isoladament, són perfectament catalans: veu's aquí la raó del perill que aquests darrers barbarismes enclouen.

També anys enrera el Mestre denuncià el verb «apoiar», i en exposar les raons que aconsellen de b a n d e j a r aquest mot del nostre lèxic posava com a substitut el verb «recolzar». Pompeu Fabra ja havia donat el remei, però aïll fou pitjor que la malaltia. Fabra proposà d'emprar el verb «recolzar», és cert, però no pas en tots els casos en què el castellà usa «apoyar». Doncs bé: avui dia, tret de comptades excepcions, el verb «recolzar» es troba emprat d'una manera sistemàtica en lloc de «apoiar». I això al capdavant també constitueix un barbarisme inadmissible.

¿I el que ha passat amb els mots «frivol» i «frévul»? No fa pas gaire sentim aquesta frase al teatre: «Ets frévola, Marta.» El cor ens féu un salt: ja ens figuràvem aquella dama jove partint-se en dues en plena escena. Però la nostra temença s'esvai tot seguit: el marit de Marta voldria dir que la seva muller era «frívola», sinó que el mot «frévul» devia semblar «més català» a l'autor.

I així podríem seguir donant exemples, però la llista fóra interminable.

Doncs bé: a parer nostre tots aquests mancaments a la gramàtica i al lèxic per part dels autors són fàcilment evi-

Eduard ARTELLS

COPS DE BEC

LA «KULTURA» ITALO-GERMANA, per PRATS
Obra d'art arxitectural digna d'ésser portada a l'Exposició de Venècia.

EL COR DEL POBLE

Ja és sabut que els nostres soldats ajuden els pagesos de les comarques lleidatanes a salvar la collita.

Encara no fa tres setmanes, trenta o quaranta minyons de l'Exèrcit irromperen en un camp extensíssim, l'amo del qual, ajudat a penes per un parell de familiars, acabava de començar la sega del blat. Feina, tanmateix, ben llarga i feixuga per a un home sol!

Els soldats, amb l'empenta de llurs braços juvenils i l'afany d'enllestir, cantant i rient, estimulants-se a fer via, deixaren en cosa d'hores el camp arrasat, amb les garbes apilotades i

"ben posades a fileres, com si fos un campament..."

El pagès no sabia avenir-se d'aquell ajut inesperat i tot era lloar la tasca i preguntar amb què havia de pagar-la. I costà qui-sap-lo de convèncer-lo que no havia de pagar res, que els soldats s'havien supeditat a complir unes ordres del comandament i fer-ho tan bé com sabien...

Però, l'home, tossut, ha cregut que ha de pagar-ho. I des de fa quinze dies que ell mateix, sense cap ajut, i treballant de sol a sol, s'ha lliurat a la tasca d'obrir una trinxera que anirà d'un cap a l'altre del seu camp, per si algun dia l'Exèrcit la necessita...

Rigorosament verídica.

DEL CEL ALS LLIMBS, per MARTI BAS
—Els italians que vénen d'Espanya volen entrar; diuen que Mussolini els va prometre el cel.
—Que Mussolini els el va prometre... Enlleu-los als llimbs.

LES INQUIETUDS D'APEL-LES MESTRES

Apelles Mestres tenia uns quants íntims que es repartien la tasca agradabilíssima d'anar-hi a fer periòdicament unes hores de companyia en la seva casa-museu del passatge de Permanyer. Un dia que un d'ells s'hi encaminava en trobà un altre, al carrer de Llúria, prop del passatge.

—Que també va a veure l'Apelles?—i preguntà.

—No; vaig a casa de X..., l'advocat, que viu ací mateix.

—Vindrà, després?
—M'és impossible, avui. En sortir de veure X..., he de fer, obligatòriament, una colla d'altres diligències...

Al cap d'un quart, ambdós amics es retrobaren al mateix lloc. I el segon, una mica sorprès, interrogà el primer:

—Ja torna avall?

—Sí.

—Que no hi és, l'Apelles?

—Sí.

—Doncs com ha anat que la tertúlia hagi estat tan curta?

—L'he trobat inquiet, preocupat, fins de mal humor, i m'ha semblat millor saludar-lo i deixar la conversa per a un altre dia.

—Carat! És ben estrany, en ell! Què deu passar-li?

—Diu que una papallona se li ha embrutat en una hortènsia...

ANGLOMANIA... TRADUIDA

—Tant els lectors d'aquesta pàgina com els que l'escrivim, hem seguit amb evident interès les informacions telegràfiques de l'estada dels reis d'Anglaterra a París. No amb la proporció, val a dir-ho, que ho han fet els francesos; però, tampoc, amb gens de desgana.

La reial visita ha fet que la premsa parisenca sortís durant uns quants dies totalment anglicitzada. Edicions especials, números extraordinaris, pàgines monogràfiques, etc., etc. I, com pertocava, les seccions frívoles que tots els diaris — àdhuc els més seriosos — publiquen, s'han nodrit amb historietes que han ofert a llurs lectors com a tast de l'humor anglès, tan característic i d'un to tan propi.

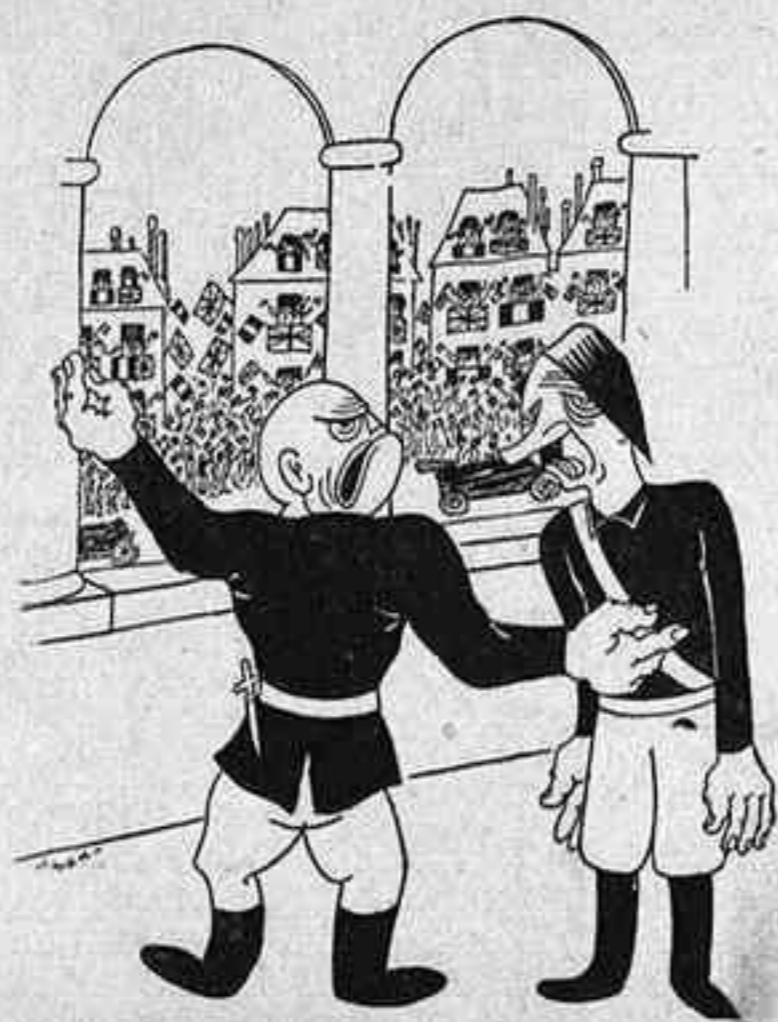
Aprofitem l'avinentsa de tenir, de cop i volta, tota una antologia davant els ulls, per a seleccionar-ne i traduir-ne uns fragments, per a esplai dels qui ens llegeixen.

ALLIÇONAMENT

El pare alliçona el fill.
—No oblidis — li diu — que amb paciència i perseverança s'aconsegueix fins allò que sembla més difícil.

—No serà tant. Prova, amb paciència i perseverança, de transportar aigua amb un sedàs.

—Per què no? Només cal esperar pacientment que es geli.

ELS REIS ANGELOSOS A PARIS, per VIADER
—Cristina!... Això és un eix.

L'OPTIMISTA I EL PESSIMISTA

Una vegada hi havia dos vaitets: l'un era pessimista i l'altre optimista. L'endemà dels Reis, el pessimista trobà a les sabates uns presents magnífics: patins amb rodes, trempaplomes amb mànec de nacre i una trompeta. L'optimista, que era orfe, no trobà dins un dels seus espartenyots res més que un xic de... fems que la malvada de la seva madrastra hi havia posat.

Hom preguntà al pessimista si estava content d'allò que "li havien portat els Reis".

—Psè! — respongué —. M'han dut uns patins que no rutilen, un gonivet oscat i una trompeta enrogallada...

Feta la mateixa pregunta a l'optimista, contestà:

—Ja ho crec! M'han portat un cavall esplèndid! Llástima, només, que s'ha escapat!

DESMEMORIAMENT

Un químic cèlebre, famós per la seva distracció entra en una farmàcia i demana a l'apotecari:

—Voleu donar-me un gram d'estermonoacèticacíd d'acid salicilic?

—Voleu dir un comprimit d'aspirina?

—Això mateix. Perdoneu... Mai no puc recordar aquest nom!

PRES PEL MOT

Un escocès arriba en un poblet. En sortir de l'estació, veu un autoòmnibus i pregunta al conductor:

—Quant val d'ací a la plaça del Mercat?

—Sis penics.

—I l'equipatge?

—Desengany!s, donya Tules: la guerra porta moltes més ànimes al cel que tots els sermons plegats.

—! no em dones un «schilling» trenco una cosa,

—El portem de franc.
—Així, carreguem-lo. Jo ja hi faré cap a peu.

CORTESIA

Un client es queixa al seu sastre que no li envia la factura.

—Oh, mister! Jo no reclamo mai els diners a un gentleman.

—Perfectament. ¿i us conformeu a perdre els diners si no us paga?

—No. Perquè passada una espera prudencial, trec la conseqüència que no és un gentleman... I llavors, reclamo el deute.

DIGNITAT

Un actor molt miserios entre en una taverna de mala mort, per a esmorzar. El camarbrer és un vell camarada seu, cansat d'anar amb ell "per les roques".

—Déu de Déu! Ací heu acabat? De mosso d'ací?

—Sí; però jo no hi menjo — respon l'altre, amb dignitat.

CONTE DE FANTASMES

Aquest matí, en desplegar el diari, Mr. Brown llegeix, estupefacte, la notícia de la seva pròpia mort. Empipat, telefona a l'acte al seu millor amic: Smith.

—Hola, John! Has llegit el diari d'aquest matí? Pel que es veu, m'he mort!

—Sí, ja ho he llegit — respon Smith —. I des d'on em telefones?

PASSIO POLITICA

En el saló d'un club, quatre anglesos seuen en sengles butaques.

—Psè! — fa el primer, amb aire de fàstic.

—Hum! — fa el segon, en to displacent.

—Bah! — fa el tercer, amb resignació. I el quart crida, amb ràbia:

—Heu acabat de parlar de política?

PERSPICACIA...

Sherlock Holmes. — Bon dia, Watson. Em sembla que avui us heu posat uns calçotets curts.

Watson. — Us felicito, Holmes. ¿i com ho heu endevinat?

Sherlock Holmes. — Us heu oblidat de posar-vos els pantalons.

GALANTERIA

Ella. — Quants anys em farieu?

Ell. — Vint-i-sis.

Ella. — Us erreu de quatre.

Ell. — De debò? L'enhorabona. Tants com trenta, ningú no us els faria.

LA GASIVERIA ESCOCESA

Brown ensenya a un amic la seva casa nova. En arribar a la darrera peça, li diu:

—Ací tenim el saló de música.

El saló de música? ¿i no hi tens ni piano ni cap altre instrument musical?

—Ah, no! — respon Brown —. Però des d'ací és d'on se sent millor la ràdio del veí.

OBLIT

L'escriptor Ferran Canyameres, que al cap de molts anys de silenci torna a la brega literària més enardit que mai, és un home que ha portat una vida agitada, colorida i plena. Per tant, les anècdotes que d'ell es podrien contar són tan nombroses com plenes d'esperit, especialment les de la seva època de rodamón.

Una vegada, a Terrassa, amb motiu d'haver-hi d'anar a cantar aquell parengós chor de "Cosacs del Don", i informats que cap dels qui el componien sabia l'espanyol, els organitzadors demanaren a Canyameres que anés a fer-los d'intrèrpret el temps just d'endegar el programa.

L'hora fixada per a l'arribada era les onze del matí i a la una encara no els havien vist.

Canyameres estava nerviós i els seus amics, sentint haver-lo condemnat a una tan llarga espera, s'esforçaven a disculpar-se.

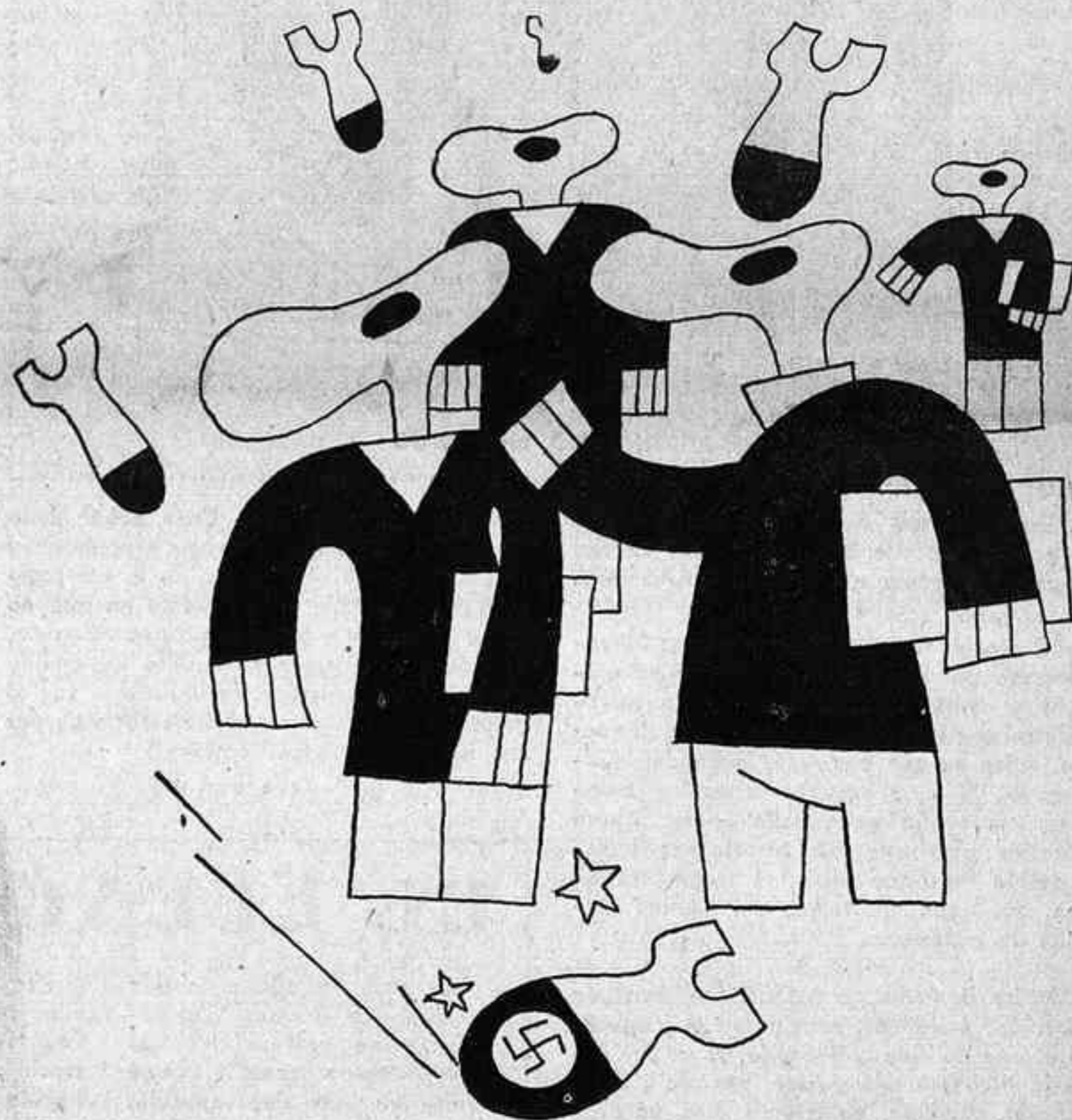
Però ell objectà:

—El que em temo és que si triguen massa ja hauré oblidat la llengua en la qual els he de parlar.

RETIRADA, per MARTI BAS

—Nou-mil vult-cents vultant -zucfre...

ESTUDIANTS ANGELOSOS, per GUASP

—S'aprèn més en un dia a Espanya que en dos anys a Londres.

PAS A LA NOVA CIVILITZACIO, per PORTA